

Türkiye’de Birlikte Ebeveynlik Deneyimleri: Nitel Bir Çalışma

Yalçın Özdemir¹, Ali Serdar Sağkal²,
Selin Salman-Engin³, Aylin Çakıroğlu Çevik⁴, Gamze Gür⁵

Özdemir, Y., Sağkal, A. S., Salman-Engin, S., Çakıroğlu Çevik, A. ve Gür, G. (2020). Türkiye’de birlikte ebeveynlik deneyimleri: Nitel bir çalışma. *Nesne*, 8(16), 43-68. DOI: 10.7816/nesne-08-16-04

Anahtar kelimeler
Birlikte ebeveynlik, fenomenolojik yaklaşım, nitel araştırma, yarı yapılandırılmış görüşme

Keywords
Coparenting, phenomenological approach, qualitative research, semi-structured interview

Öz

Bu çalışmada, Türkiye’nin farklı bölgelerinde ve bağlamlarında evli ve birlikte yaşayan, 0-18 yaş aralığında çocukları bulunan çiftlerin birlikte ebeveynlik süreçlerine ilişkin deneyimleri incelenmiştir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Çalışma kapsamında, İzmir, Ankara ve Van illerinin kent merkezlerinde ve kırsal kesimlerinde toplam 60 evli çiftle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen Demografik Bilgi Formu ile Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılmıştır. Nitel verilerin analizi, veri azaltımı, veri gösterimi ve sonuçların çıkarımı/doğrulanması olmak üzere üç adımda gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları, kentte babaların çocuk temel bakım süreçlerine daha çok katıldıklarını ve eşleriyle iş birliği/iş bölümü içerisinde süreci yönettiklerini gösterirken; kırsalda yapılan görüşmelerde çocuk temel bakım sorumluluklarının sıklıkla anneler tarafından yerine getirildiği öğrenilmiştir. Kentte daha çok birlikte ebeveynlik anlaşması ön plana çıkarken; kırsalda annenin oluşturduğu babanın ise onayladığı bir ebeveynlik anlaşmasının daha çok vurgulandığı görülmüştür. Hem kentte hem de kırsalda birlikte ebeveynlik sürecinde yaşanan anlaşmazlıklara örnekler verilirken; kırsalda anlaşmazlık yok temasının daha sık vurgulandığı dikkat çekmiştir. Farklı sosyo-ekonomik statü ve bağlamlara sahip ailelerde birlikte ebeveynlik örüntülerine ilişkin önemli farklılıklar ve benzerlikler tespit edilmiştir. Bulgular tartışılmış, uygulama ve araştırmaya yönelik öneriler sunulmuştur.

Coparenting Experiences in Turkey: A Qualitative Study Abstract

In this study, the experiences related to the coparenting process of married and living together couples with children aged 0-18 in different regions and the context of Turkey have been investigated. The phenomenological approach, as a qualitative research, was utilized in the present research. Within the scope of the study, face-to-face interviews with a total of 60 married couples were conducted in urban and rural areas of İzmir, Ankara, and Van provinces. In this study, Demographic Information Form and Semi-Structured Interview Form developed by the researchers were used as tools for collecting data. The analysis of qualitative data was carried out in three phases: data reduction, data display, and conclusion drawing and verification. While the findings of the study have indicated that fathers in the urban areas are more involved in childcare process and manage the process in cooperation/division of labor with their spouses; during the interviews conducted in the rural areas, it was determined that childcare responsibilities were frequently fulfilled by the mothers. It is seen that more emphasis is placed on coparenting agreement in urban areas, whereas a parenting agreement generated by the mother and approved by the father was more emphasized in rural areas. While the examples related to disagreements in the process of the coparenting both in rural and urban areas are given, it was noted that the theme of no conflict was more frequently highlighted in rural areas. Significant differences and similarities have been identified in terms of coparenting patterns in families by different socio-economic statuses and regions/contexts. The findings were discussed and the recommendations for implication and research were provided.

Makale Bilgisi
Geliş tarihi: 02 Aralık 2019
Düzeltilme tarihi: 14 Nisan 2020
Kabul tarihi: 18 Nisan 2020

Yazar Notu: Bu araştırma, 118K047 nolu Tübitak Projesi kapsamında gerçekleştirilmiş ve 21. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

DOI: 10.7816/nesne-08-16-04

¹ Prof. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, yalcin.ozdemir(at)adu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2698-0900

² Doç. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, aliserdersagkal(at)gmail.com, ORCID: 0000-0002-2597-8115

³ Dr. Öğr. Görevlisi, Bilkent Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, selinsalman(at)bilkent.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2972-9204

⁴ Dr. Öğretim Üyesi, TED Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, aylin.cakiroglucevik(at)tedu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0967-0169

⁵ Lisansüstü Öğrenci, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, gamzegur13(at)gmail.com, ORCID: 0000-0003-1421-3894

Birlikte ebeveynlik (coparenting), anne ve babanın aile içindeki dinamikleri ortaklaşa yönetmeleri, çocuk yetiştirmeye ilgili sorumlulukları paylaşmaları, birbirlerini desteklemeleri ve aile kavramını ortaklaşa korumaları olarak tanımlanmaktadır (Mchale, 1995). Salvador Minuchin'in (1974) Aile Sistemleri Kuramı'na göre anne ve babaların ortaklaşa yürüttükleri ebeveynlik dinamiği aile içindeki diğer ikili sistemleri (anne-çocuk, baba-çocuk, anne-baba ilişkisini) önemli ölçüde etkilemekte, hatta yönetmektedir.

Birlikte ebeveynlik kavramı, anne ve babaların evlilik (ilişki) doyumları ya da bireysel ebeveynlik davranışları ile her ne kadar yüksek ilişkili olsa da bu değişkenlerle karıştırılmamalıdır. Romantik ilişkisi iyi olmayan, hatta ayrılmış olan pek çok anne-baba konu çocuklarını yetiştirmeye geldiğinde bu sorumluluğu birlikte etkili bir şekilde paylaşabilmektedir. Bunun tersi de mümkündür. Çok mutlu bir çift çocuklarıyla etkileşime girdiklerinde ya da çocuklarıyla ilgili önemli kararlar aldıklarında ortak hareket etmekte zorlanabilmekte, çocukları için kaotik, çekişmeli, tutarsız ve güvensiz bir aile ortamı yaratabilmektedirler. Bireysel ebeveynliğe baktığımızda da çocuğuyla yalnızken çok uyumlu etkileşime giren, çocuğun ihtiyaçlarına hızlı, zamanında, tutarlı ve olumlu cevap veren bir ebeveyn, diğer ebeveynin varlığında aralarındaki çatışma nedeniyle bu duyarlı davranışları gösteremeyebilir. Bunlar göz önüne alınarak son yıllarda birlikte ebeveynlik diğer aile değişkenlerinden ayrı bir kavram olarak çalışılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalar etkili ve olumlu birlikte ebeveynliğin hem çocukların (Teubert ve Pinquart, 2010) hem de ebeveynlerin (McHale ve Lindahl, 2011) uyum değişkenleri üzerinde, evlilik doyumu ve bireysel ebeveynlik değişkenleri kontrol edildikten sonra bile olumlu etkisini göstermiştir.

Birlikte ebeveynlik, farklı boyutlardan oluşan bir kavramdır. Hangi boyutlardan oluştuğuna dair alanyazında farklı görüşler dikkat çekmektedir. Örneğin, Margolin, Gordis ve John (2001) yaptıkları ampirik çalışmalarının faktör analizleri sonucunda birlikte ebeveynliği oluşturan üç faktör bulmuşlardır. Çalışmaları sonucunda ebeveynler arası iş birliği (cooperation) ve çatışma (conflict) boyutlarının yanı sıra üçgenleme (triangulation) ismini verdikleri, alanyazında pek rastlanmamış olan önemli bir aile dinamiğini göstermişlerdir. Üçgenleme boyutunda bir ebeveyn çocukla ittifak kurup diğer ebeveyne cephe alabilir, onu dışlayabilir ya da diğer ebeveynle olan çatışmalarına çocuğu dâhil edebilir. Birlikte ebeveynlik boyutları için farklı bir görüş de Feinberg (2003) tarafından sunulmuş, kendisi kuramsal çalışmasında beş farklı boyut önermiştir. Bu boyutları (i) çocuk yetiştirmeye dayalı anlaşma/anlaşmazlık, (ii) çocuk yetiştirmeye dayalı iş birliği, (iii) ebeveynliği destekleme/küçümseme, (iv) iş bölümü ve (v) aile ilişkilerinin ortak yönetimi olarak adlandırmıştır. McHale'ye (2007) göre ise çocuk büyütmeye ilgili iş bölümü önemli bir aile dinamiği olmasına rağmen çocuklar üzerinde birlikte ebeveynliğin önemini anlamak açısından çok sınırlı perspektif sunan bir boyuttur. İş bölümünün eşit olmadığı ailelerde, örneğin çocuk bakımının tamamen annenin üzerinde olduğu ailelerde eğer anne eşinden desteği çocuğun temel bakımında ya da ev işlerinde değil de psikolojik ya da ekonomik olarak alıyorsa ve bu durumdan memnunsu bu ailede olumlu ve etkili bir birlikte ebeveynlik olabileceğini, bunun da çocuklar için gayet olumlu bir ortam sağlayabileceğini savunmaktadır. McHale'ye (2007) göre anne ve baba arasındaki iş bölümü eşit olsun ya da olmasın birlikte ebeveynliğin temel boyutları (i) ebeveynler arası dayanışma ve destek, (ii) ebeveynler arası uyumsuzluk ve düşmanlık ve (iii) ebeveynler arası karşılıklı adanmışlık olarak görülmelidir.

McHale (2007) ayrıca birlikte ebeveynliğin hem örtük hem de açık bir şekilde olabileceğini önermektedir. Çocuğun fiziksel olarak yanlarında olduğu durumlarda ebeveynlerin davranışları ve söylemleri açık birlikte ebeveynlik olarak değerlendirilmeli ve gözlem yöntemiyle çalışılmalıdır. Diğer

yandan, ebeveynlerden birisi fiziksel olarak ortamda olmadığı durumlarda da örtük ebeveynlik dinamiği ortaya çıkmaktadır. Örneğin babası evde olmadığı bir zaman annenin baba hakkında olumlu ya da olumsuz yorumlarda bulunması çocuğun aile birliği algısı üzerinde oldukça etkilidir. Örtük ve açık birlikte ebeveynliğe ek olarak McHale (2007) ayrıca ebeveynlerin birbirleri ile olan iş birliği algısının da önemini vurgulamaktadır. Bir ebeveynin diğer ebeveyninden ne kadar destek aldığı, bir diğer deyişle ne kadar takdir gördüğü (ya da küçümsendiği) birlikte ebeveynliğin önemli bir boyutudur. Geçmiş çalışmalar da ebeveynler arası iş birliği algısının hem çocuklar hem de ebeveynlerin uyum değişkenleri ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermiştir (Abidin ve Brunner, 1995).

Birlikte ebeveynlik ile ilgili yapılan çalışmaların büyük bir kısmı Batılı ülkelerde gerçekleştirilmiştir (daha ayrıntılı alanyazın bilgisi için bakınız Salman-Engin, Sümer, Sağel-Çetiner ve Sakman, 2019). Dolayısıyla birlikte ebeveynlik kavramını oluşturan boyutlar ve davranış örüntüleri Batılı ülkelerde gerçekleşen çalışmalar temel alınarak alanyazına kazandırılmıştır. Elbette ki birlikte ebeveynlik kavramını ortaya koyan ve aile dinamikleri içindeki bu kavramın önemini vurgulayan Batılı çalışmaların önemi azımsanamaz. Ancak farklı kültürlerde yapılan az sayıdaki çalışmalar bizlere birlikte ebeveynlik kavramı için kültürlerarası farklar olabileceğini göstermiştir. Örneğin, bazı Orta Doğu ülkelerinde yapılan çalışmalar (Feldman ve Masalha, 2010; Feldman, Masalha ve Nadem, 2001) birlikte ebeveynliğin yukarıda da tanımlanan önemli boyutlarından ebeveynler arası iş birliği ve uyumunun İsrail ve Filistin’de yaşayan aileler arasında farklılaşabildiğini, ancak eşler arası çekişme davranışlarında farklılaşma olmadığını göstermiştir. Türkiye ve Amerika örneklemelerini karşılaştıran bir diğer çalışmada da Salman-Engin (2014), Türkiye’deki anne-babaların üç aylık bebekleriyle etkileşime girdiklerinde Amerikalı anne-babalara kıyasla daha çok konuştuklarını, bebeklerine daha çok dokunduklarını ve birbirlerine karşı daha müdahaleci olduklarını gözlemlemiştir. Ancak genel olarak anne-babanın iş birliği ya da çekişmesi gibi boyutlarda Amerikalı anne-babalar Türkiye’deki yüksek eğitilmiş anne-babalardan farklılaşmamış, sadece düşük eğitilmiş anne-babalardan farklılaşmıştır. Bu bulgu da bizlere kültürel farkları anlamaya çalışırken sadece iki ülkeyi karşılaştırmanın yeterli olmadığını, aynı ülke içerisindeki farklı bölgelerden, farklı sosyo-ekonomik statüye sahip aileler arasında da benzerlik ve farklılıkların araştırılması gerektiğini göstermektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi birlikte ebeveynlik kavramı çoğunlukla Batılı ülkelerde çalışılmış ve birlikte ebeveynliği oluşturabilecek boyutlar bu ülkelerdeki çalışmalara göre belirlenmiştir. Ancak Türk kültürünün Batılı ülkelere kıyasla daha toplulukçu olduğu, ailelerin çocuklarından tam bağımsızlık değil de, özerk ama duygusal olarak ailesiyle hala ilişkili olmalarını beklediği (Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2005) göz önüne alındığında bizim kültürümüzde birlikte ebeveynliğin algılanmasında farklılıklar olabileceği düşünülmektedir. Bunu anlayabilmemiz için ülkemizde yaşayan anne ve babaların birlikte ebeveynlik kavramı üzerine düşüncelerini, duygularını ve tepkilerini derinlemesine inceleyen geniş çaplı nitel bir çalışmaya ihtiyaç vardır. Alanyazındaki bu ihtiyaç göz önüne alınarak mevcut çalışma ile Türkiye’deki üç farklı şehirden, farklı sosyo-ekonomik durumlara sahip, farklı yaş aralıklarında çocuk sahibi anne ve babalarla bire bir yüz yüze görüşmeler yapılarak bu ihtiyacı bir nebze karşılamak, kültürümüze özgü birlikte ebeveynlik temalarını ortaya çıkartmak amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, Türkiye’de farklı yerleşim alanlarında (kentte ve kırsalda) yaşayan ana babaların birlikte ebeveynlik deneyimlerinin keşfedilmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için insanların yaşadıkları

olaylara yükledikleri anlamın keşfedilmesinde ve derinlemesine anlaşılmasında en etkili yöntemlerden biri olan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır (Merriam, 1998). Strauss ve Corbin (1998), nitel araştırmanın insanların yaşadıkları deneyimlerin, davranışların ve duyguların açığa çıkarılmasını sağladığını ileri sürmektedirler ve bu açıklama mevcut araştırmanın hedefleriyle de örtüşmektedir. Araştırmada, katılımcıların yaşadıkları deneyimlerin bir kavram ya da fenomen olarak anlamlarını açıklayan fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Fenomenoloji, insanların belirli bir olguyu nasıl deneyimlediklerini tanımlamak için kullanılan nitel bir araştırma yöntemidir (Creswell, 2005). Fenomenolojik çalışmalarda, ilgilenilen olguyu ya da durumu gerçekten deneyimleyen kişilerin algıları, bakış açıları, anlayışları ve duyguları ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Fenomenolojik araştırma, tipik olarak küçük katılımcı gruplarından derinlemesine görüşmeler yoluyla elde edilen veriler kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Araştırmacılar, birden fazla katılımcının bakış açısını inceleyerek, belirli bir olayı tecrübe etmenin nasıl bir şey olduğunu deneyimleyenlerin bakış açısıyla genelleştirmeye çalışmaktadırlar (Giorgi, 2012).

Katılımcılar

Bu çalışmada katılımcılara ulaşmak için ölçüt örnekleme, maksimum çeşitlilik örnekleme ve kartopu örnekleme tekniklerinden yararlanılmıştır. Ölçüt örnekleme kapsamında görüşme yapılacak katılımcıların belirlenmesinde şu ölçütler aranmıştır: (i) Ebeveynlerin evli ve birlikte yaşıyor olmaları, (ii) çocuğun biyolojik ebeveyni olmaları, (iii) her iki eşin de ilk evliliği olması, (iv) çocuğun yaşının 0-18 yaş aralığında olması ve (v) aile üyelerinde fiziksel ya da zihinsel ciddi bir rahatsızlık bulunmaması. Kentte yapılan görüşmelerde farklı sosyo-ekonomik düzeyden (SED) ailelerin katılımını sağlamak amacıyla maksimum çeşitlilik örnekleme tekniği kullanılırken; kırsalda yapılan görüşmelerde kartopu örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda, İzmir, Ankara ve Van illerinin hem şehir merkezlerinde hem de kırsal kesimlerinde (şehir merkezine yakın köylerden birinde) ikamet eden ailelerle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Her il için kentte 10 (3 alt SED, 4 orta SED ve 3 üst SED) ve kırsalda 10 çift olmak üzere toplam 60 çiftle (120 kişi) görüşme yapılmıştır. Görüşmelerde ailelerin 0-18 yaş aralığında birden fazla çocuğu olduğu durumlarda bu çocuklardan biri temel alınarak soruların yanıtlanması istenmiştir. Bu bağlamda, görüşmede temel alınan çocuğun doğum sırası, cinsiyeti ve yaşı (0-6 yaş, 6-11 yaş ve 12-18 yaş) gibi değişkenler örneklemede dengelenmeye çalışılmıştır. Katılımcılara ilişkin sosyo-demografik veriler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi katılımcıların yaş ortalaması kentlerde 38.53 ($SS = 6.67$), kırsalda ise 35.71 ($SS = 5.37$) olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların ortalama evlilik süresi kentte 12.91 ($SS = 5.84$), kırsalda ise 14.93 yıl ($SS = 5.04$) olarak belirlenmiştir. Kentlerde yaşayan katılımcıların çoğunluğu lisans ve lisansüstü eğitime sahipken (%69.9), kırsalda yaşayanların büyük çoğunluğu (%85) ortaokul ve altı eğitime sahiptir. Kentte erkek ve kadın katılımcılar arasında eğitim düzeyi açısından daha düşük fark gözlenirken, kırsalda erkekler ve kadınlar arasında ilkokulu bitirmemiş olma ve lise derecesine sahip olma açısından önemli bir fark gözlenmiştir. Hane halkı gelirleri açısından, kentte yaşayan ailelerin %60’ı 8001 TL ve üzeri, kırsaldaki ailelerin %41.7’si 2000TL ve altında gelir bildirmiştir. Kentte yaşayan katılımcılarda meslek grupları farklı sosyo-ekonomik statüleri temsil edecek nitelikte dağılım gösterirken; kırsalda bireylerin meslekleri hane gelirleriyle de tutarlı bir biçimde işçi, çiftçi ve ev hanımı gruplarında toplanmıştır. Kentlerdeki ailelerin çoğunluğunda (%90) çekirdek aile üyelerinin dışında evde başka birinin yaşamadığı öğrenilirken, kırsalda bu oranın daha düşük olduğu (%63.3), göreceli olarak geniş aile yapısının devam ettiği belirlenmiştir.

Tablo 1

Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Veriler (Kent, N = 60; Kırsal, N = 60)

Değişkenler	Kent	Kırsal	Kent Kadın/Erkek	Kırsal Kadın/Erkek
Ebeveyn yaş (yıl)	Ort. = 38.53 SS = 6.67	Ort. = 35.71 SS = 5.37	Ort = 36.73 SS = 6.11 Erkek Ort. = 40.33 SS = 6.81	Ort. = 33.26 SS = 5.01 Erkek Ort. = 38.16 SS = 4.60
Evlilik süresi (yıl)	Ort. = 12.91 SS = 5.84	Ort. = 14.93 SS = 5.04		
Ebeveynlerin Eğitim Durumu				
İlkokulu bitirmemiş	%1.7	%18.3	%3.3 / ---	%33.3 / %3.3
İlkokul mezunu	%11.7	%30	%13.3 / %10	%23.3 / %36.7
Ortaokul mezunu	%6.7	%36.7	%6.7 / %6.7	%36.7 / %36.7
Lise mezunu	%10	%13.3	%6.7 / %13.3	%6.7 / %20
Yüksekokul mezunu	-	%1.7	---	- / %3.3
Lisans mezunu	%38.3	-	%36.7 / %40.0	
Lisansüstü mezunu	%31.6	-	%33.3 / %30.0	
Ortalama Aylık Aile Geliri				
2000TL ve altı	%13.3	%41.7		
2001-4000TL	%11.7	%46.6		
4001-6000TL	%5	%11.7		
6001-8000TL	%10	-		
8001-10000TL	%21.7	-		
10001TL ve üzeri	%38.3	-		
Meslek				
Lisansüstü eğitim gerektiren (ya da uzmanlık eğitimi gerektiren) profesyonel meslekler (Akademisyen, Doktor vb.)	%30.0	-	%30 / %30	
Diğer profesyonel meslekler (Öğretmen vb.)	%33.3	-	%33.3 / %33.3	
Yardımcı profesyonel meslekler (Memur, muhasebeci, sekreter vb.)	%13.3	-	%13.4 / %13.3	
Tarımla ilgili meslekler (Üretim yapan veya ücret Karşılığı çalışan çiftçi vb.)	%10	%20	- / %20.1	- / %40
Belli bir eğitim gerektirmeyen Meslekler (İnşaat işçisi, temizlik işçisi vb.)	%1.7	%30	- / %3.3	- / %60
Ev hanımı	%11.7	%50	%23.3 / -	%100 / -
Evde yaşayan başkaları var mı?				
Evet (örneğin, büyükanne, büyükbaba)	%10	%36.7		
Hayır	%90	%63.3		
Ailedeki çocuk sayısı				
1 Çocuk	%43.3	-		
2 Çocuk	%43.3	%36.7		
3 Çocuk	%6.8	%33.3		
4 Çocuk	%3.3	%13.3		
5 Çocuk	%3.3	%6.7		
6 Çocuk	-	%6.7		
7 Çocuk	-	%3.3		
Hedef Çocuğun Doğum Sırası				
1. Çocuk	%68.3	%36.7		
2. Çocuk	%25.1	%36.7		
3. Çocuk	-	%16.6		
4. Çocuk	%3.3	%6.7		
5. Çocuk	%3.3	-		
6. Çocuk	-	%3.3		
Hedef Çocuğun Eğitimi				
Evde bakım	%30.1	%33.5		
Kreş	%10	-		
Anasınıfı	%6.7	%3.3		
1. Sınıf	%3.3	%3.3		
2. Sınıf	%10	%3.3		
3. Sınıf	%6.7	-		
4. Sınıf	%6.7	%3.3		
5. Sınıf	%6.7	%6.7		
6. Sınıf	%3.3	%3.3		
7. Sınıf	%3.3	%10		
8. Sınıf	%3.3	%6.7		
9. Sınıf	%3.3	%6.7		
10. Sınıf	%3.3	%3.3		
11. Sınıf	-	%13.3		
12. Sınıf	%3.3	%3.3		
Hedef Çocuğun Cinsiyeti				
Kız	%58.3	%56.7		
Erkek	%41.7	%43.3		
Hedef Çocuğun Yaşı (ay)	Ranj = 3-216 Ort. = 86.68 SS = 59.18	Ranj = 2-204 Ort. = 114.70 SS = 68.71		

Kentte yaşayan katılımcılarda bir (%43.3) ya da iki (%43.3) çocuk sahibi olma oranları daha yüksek iken; kırsalda iki (%36.7) ve üç (%33.3) çocuk sahibi olma oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Görüşmelerde hedef alınan çocukların kentlerde çoğunluğunun (%68.3) birinci çocuk olduğu, kırsalda ise birinci (%36.7) ve ikinci (%36.7) çocuk olduğu tespit edilmiştir. Görüşmede temel alınan çocukların eğitimi açısından hem kentte (%30.1) hem de kırsalda (%33.5) yaşayan ailelerin çocuklarının evde ailelerinin bakımı altında olduğu, kalanların ise kreş ve 12. sınıf arasında dengeli bir dağılım sergilediği görülmektedir. Ayrıca hedef çocukların cinsiyetlerinin de hem kent (%41.7 erkek; %58.3 kız) hem de kırsal (%43.3 erkek; %56.7 kız) görüşmelerinde dengeli dağıldığı belirlenmiştir. Görüşmelerde temel alınan çocukların yaş ortalaması kentte 86.68 ay ($SS = 59.18$), kırsalda 114.70 ay ($SS = 68.71$) olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu: Katılımcıların görüşmelerde kendilerini güvende hissedebilmeleri ve araştırmacılar tarafından yöneltilen soruları rahat yanıtlayabilmeleri için görüşmeler öncesinde bilgilendirilmiş onamları alınmış ve görüşmeler demografik soruların sorulmasıyla başlamıştır. Demografik bilgi formu, görüşmenin yapıldığı il (İzmir, Ankara, Van), yerleşim yeri (kent merkezi, kırsal), ebeveyn (anne, baba), ebeveyn yaşı, ebeveyn eğitim düzeyi, aile aylık ortalama geliri, evlilik süresi, meslek, ailedeki çocuk sayısı, hedef çocuğun cinsiyeti, yaşı, eğitimi, doğum sırası vb. değişkenlere ilişkin soruları içermiştir.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Bu çalışmada, katılımcıların birlikte ebeveynlik süreçlerinde neler deneyimlediklerini ortaya çıkarmak ve bu olguya ilişkin zengin veriler elde edebilmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmelerde, birlikte ebeveynlik deneyimleri katılımcıların bakış açısından anlaşılmasına çalışılmış ve hatta bu deneyimlerin anlamlarının da keşfedilmesi hedeflenmiştir. Alanyazında, yarı yapılandırılmış görüşmelerin olguya ilişkin düşüncelerin, deneyimlerin ve içgörülerin akışını kolaylaştırdığı, böylelikle katılımcılara soruları yanıtlayabilmeleri için daha fazla alan sunduğu, yeni ve beklenmeyen verilerin ortaya çıkmasını sağladığı belirtilmektedir (Strauss ve Corbin, 1998). Araştırmada, katılımcıların birlikte ebeveynlik deneyimlerine ilişkin derinlemesine bir açıklama ortaya koyabilmek için görüşme formunda alanyazındaki açıklamalarla (Hill ve ark., 2005) da tutarlı bir biçimde, toplam beş sorudan oluşan ve sondaları içeren bir görüşme protokolü geliştirilmiştir. Görüşme sorularının yazımında gerek uluslararası gerekse de ulusal alanyazın (ebeveynlik/birlikte ebeveynlik alanyazını) kapsamlı bir biçimde incelenmiştir. Ayrıca gerek Türkiye'nin Batı kültüründen farklılıkları gerekse kendi içindeki kültürel çeşitliliği dikkate alınarak görüşme formunda bu koşulları da temsil eden sorulara yer verilmeye çalışılmıştır. Sorular, temelde ana babaların birlikte ebeveynlik sürecindeki deneyimlerini ve birlikte ebeveynlik kavramının boyutlarını içerecek şekilde hazırlanmıştır. Görüşme formunda yer alan soruların amaca uygunluğunu ve ölçmeye yönelik gücünü belirlemek amacıyla ebeveynlik alanyazınında ve nitel araştırma yöntemlerinde yetkin dört alan uzmanı öğretim üyesinden uzman görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda, görüşme formu revize edilmiş ve Aydın ilinde kırsalda ve kentte birer çiftle pilot uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamadan elde edilen verilere dayalı olarak görüşme formu asıl uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Pilot uygulamada soruların çoğunun açık ve anlaşılır olduğu görülmüş, sadece bir soru anlaşılmayı kolaylaştırmak için yeniden düzenlenmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada, nitel verilerin analizinde Miles ve Huberman'ın (1994) belirttiği akış modeli (flow model) kullanılmıştır. Akış modeli, veri azaltımı, veri gösterimi ve sonuçların çıkarımı/doğrulanması olmak

üzere toplam üç basamağı içermektedir. Veri azaltımı sürecinde görüşmelere ilişkin deşifreler araştırmacılar tarafından tekrar tekrar okunmuş ve kodlar çıkarılmıştır. Araştırmacılar, kodları tekrar okumuşlar, tartışmışlar ve belirli kodları kategoriler, benzer alt kategorileri ise ana kategoriler içerisinde sınıflandırmışlardır. Veri gösteriminde, elde edilen bulguların kolay ve anlaşılır sunumu için tablolardan yararlanılmış, kategoriler, frekanslar, yüzdeler ve örnek katılımcı söylemleri raporlaştırılmıştır. Sonuçların çıkarımı ve doğrulanması basamağında ise katılımcılardan elde edilen bulgular kategoriler, alt kategoriler ve kodlar düzeyinde sunulmuş, örüntüler, açıklamalar ve olası nedensel çıkarımlar yapılmıştır. Bu noktada, araştırmacılar sonuçları raporlarken bir yandan da şüpheciliği ve objektifliği gözetmeye çalışmışlardır. Çıkarımların doğruluğunu sağlayabilmek için sık sık deşifreler ile çıkarımlar karşılaştırılmış, araştırma ekibi analizleri tekrar tekrar gözden geçirip birbirlerine geri bildirim vermişlerdir. Veri analizinin güvenilirliğini belirlemek amacıyla iki hafta arayla gerçekleştirilen kodlamalarda uyum yüzdeleri kentte %93.81 ile %97.38 arasında değişmiş ve toplamda %95.13 olarak hesaplanırken; kırsaldan elde edilen verilerin analizinde uyum yüzdeleri %90 ile %95.30 arasında değişmiş ve toplamda %91.72 olarak hesaplanmıştır. Analizlerde kırsal ve kent veri setinde elde edilen %94 ve üzeri uyum yüzdeleri, Miles ve Huberman'a (1994) göre yüksek kodlayıcı güvenilirliğine işaret etmektedir.

Çalışmada, kentten ve kırsaldan elde edilen bulgular ayrı ayrı raporlandırılmış ardından araştırmacılar tarafından karşılaştırmalı olarak irdelenmiştir. Söylemlerde söyleyenin duraklamalarına (ıı gibi), ifade biçimlerine (çok gibi) sadık kalınmıştır. Örnek katılımcı söylemlerinin sunumunda katılımcılara ilişkin demografik bilgileri sunmak amacıyla kısaltmalardan (örneğin, A13/A/KENTA/K/38/21) yararlanılmıştır. Kodun birinci kısmı (A13) “görüşmenin yapıldığı ildeki aile numarasını”; kodun ikinci kısmı “görüşmenin yapıldığı ili (İ = İzmir, A = Ankara, V = Van)”; kodun üçüncü kısmı, “görüşmenin yapıldığı bağlamı (KENTA = Kent Alt SED; KENTO = Kent Orta SED; KENTÜ = Kent Üst SED; KIRSAL)”; kodun dördüncü kısmı, katılımcının “cinsiyetini (K = Kadın; E = Erkek)”; kodun beşinci kısmı, “yaşı” ve kodun son kısmı ise “evlilik süresini (yılı)” göstermektedir.

İşlem Yolu

Bu araştırmada, saha çalışması öncesinde Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden etik kurul izni, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan ise yasal uygulama izinleri alınmıştır. İzmir, Ankara ve Van illerinin kent merkezlerinde ve kırsalda 0-18 yaş aralığında çocukları olan ve birlikte yaşayan çiftlerle görüşmeler yapabilmek amacıyla gerek devlete gerekse özel sektöre bağlı eğitim kurumları (kreşler, anaokulları, ilkokullar, ortaokullar, liseler ve üniversiteler) üzerinden araştırmaya ilişkin duyurular yapılmıştır. Kurum yöneticileri ve personelleri (örneğin, psikolojik danışmanları) aracılığıyla araştırma için gönüllü ve kriterleri karşılayan çiftlerle görüşmeleri gerçekleştirebilmek amacıyla bir randevu sistemi oluşturulmuştur. Kentlerde, görüşmeler genellikle okulların psikolojik danışma ve rehberlik servislerinde gerçekleştirilmiştir. Yoğun çalışma saatlerine sahip çiftlerle görüşmeler ise akşam saatlerinde ev ziyaretleri yoluyla gerçekleştirilmiştir. Kırsalda ise okul yöneticisi ya da psikolojik danışmanlarının desteğiyle ilk aileye ulaşılmış; kartopu örnekleme tekniği kullanılarak görüşme yapılabilecek diğer ailelerle bağlantı sağlanmıştır. Kırsalda gerçekleştirilen görüşmelerin tamamı ev ortamında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde katılımcıların soruları rahat yanıtlayabilmelerini sağlayabilmek adına kültürel özellikler de dikkate alınarak erkek eşlerle erkek araştırmacı (ikinci yazar), kadın eşlerle de kadın araştırmacı (beşinci yazar) görüşmeleri gerçekleştirmiştir. Kadın ve erkek eşlerle yapılan görüşmeler, ayrı ortamlarda ve ayrı zamanlarda gerçekleştirilmiştir. İki görüşmeci arasında görüşmelerde standardizasyonu sağlamak amacıyla proje ekibi tarafından görüşmeleri gerçekleştiren araştırmacılara görüşme süreçleri ve protokolleri hakkında ayrıntılı

eğitimler verilmiştir. Her bir görüşmede katılımcılardan sözlü bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Bilgilendirilmiş onam kapsamında, katılımcılara çalışmanın amacı, araştırma prosedürleri, beklenen faydalar, herhangi bir zamanda çalışmadan çekilme hakları ve gizliliğin korunması konusunda bilgi verilmiştir. Görüşmelerde süre kısıtlaması olmaksızın sorular katılımcılara yöneltilmiş, gerektiğinde sondalar kullanılmış ve böylelikle birlikte ebeveynlik deneyimlerinin derinlemesine anlaşılması için çaba sarf edilmiştir. Görüşmelerde veri kaybını önlemek amacıyla katılımcıların da bilgisi dâhilinde ses kayıt cihazı kullanılmıştır. İki aylık bir süreçte (2019 Mart ve Nisan) tamamlanan görüşmelerin ardından tüm ses kayıtları deşifre edilmiş, analiz edilmiş, raporlaştırılmış ve tartışılmıştır.

Bulgular

Bu araştırmada, Türkiye’de kentte ve kırsalda evli ve bir arada yaşayan, 0-18 yaş aralığında çocukları bulunan çiftlerin birlikte ebeveynlik deneyimlerine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Çiftlerin birlikte ebeveynlik yürütme süreçleri, birlikte çocuk yetiştirmeye ilişkin aralarında nasıl bir anlaşma bulunduğu, ne tür anlaşmazlıklar yaşadıkları, bireysel ebeveynlik süreçlerine ilişkin birbirlerinden nasıl geri bildirimler aldıkları ve çocuk yetiştirme sürecinde nasıl bir iş bölümü yaptıkları öğrenilmeye çalışılmıştır. Kent ve kırsaldaki birlikte ebeveynlik deneyimlerinin farklılığını ve/veya benzerliğini ortaya çıkarmak için kentteki ve kırsaldaki birlikte ebeveynlik süreçlerine ilişkin bulgular ayrı tablolarda sunulmuştur. İlk olarak, kentte yaşayan çiftlerin birlikte ebeveynlik yürütme süreçlerine ilişkin görüşleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Kentte Yaşayan Çiftlerin Birlikte Ebeveynlik Yürütme Süreçlerine İlişkin Görüşleri

Kategoriler	K-F	%	E-F	%	Örnek Söylemler
Anne temelli ebeveynlik	7	13	12	22	Genelde anne ilgileniyor (A11/A/KENTA/E/33/14) / Çocuklarla ilgili sorumluluk annede, yani bende (A13/A/KENTA/K/38/21)
Baba destekli ebeveynlik	5	9	11	20	Cumartesi pazar işte pazara giderken yanımda götürürüm. Bi AVM’ye götürür gezdiririm, yemek yediririm. Hani akşamları bi oyuncak aldıysak oyuncakıyla beraber oynarız (A12/A/KENTA/E/38/10)
Anne baba birlikte ebeveynlik iş bölümü	11	20	13	24	Böyle tabirim benim ıı altı kollu altı bacaklı bi organizmaya dönüştük yani tamamen takım işi olduğunu söyleyebilirim (A20/A/KENTÜ/K/37/11) / İş paylaşımı yaptık yani çoğu zaman ikimizde çalışan anne baba olduğumuz için benim işimin olduğu zamanlarda o sorumluluğu üstleniyo (A14/İ/KENTO/K/32/9)
Anne baba birlikte ebeveynlik anlaşması	21	39	15	27	Şöyle ııı ortak olarak bir şeyler yapmaya çalışıyoruz beraber kararlar vermeye çalışıyoruz (A19/A/KENTÜ/E/35/10) / ııı şimdi, ya en başta ortak karar almaya çalışıyoruz çocukla ilgili. Mesela bi şey yapılırsa ya da yapılmıyorsa ona beraber karar vermeye çalışıyoruz (A16/İ/KENTO/E/32/7) / Yani eşimle ortak kararlar almaya çalışıyoruz genelde (A20/İ/KENTÜ/K/36/10)
Anne baba birlikte ebeveynlik anlaşmazlığı	9	17	3	5	Benim düşünce tarzımla eşimin düşünce tarzı yapısında ııı ayrılıklar olabiliyor (A17/V/KENTO/K/38/14) / Bazen ortak noktaları yakalayamadığımız oluyo... (A18/V/KENTÜ/K/39/13)
Anne büyükanne birlikte ebeveynliği	1	2	1	2	Genelde anane babaanne ilgileniyor (A15/İ/KENTO/K/29/5)
Toplam	54	100	55	100	

Not. K-F = Kadın Frekans, E-F = Erkek Frekans.

Tablo 2’de görüldüğü üzere, kentte yaşayan çiftlerin birlikte ebeveynlik yürütme süreçlerine ilişkin görüşleri altı temel kategori içerisinde değerlendirilmiştir: “Anne temelli ebeveynlik”, “baba destekli ebeveynlik”, “anne baba birlikte ebeveynlik iş bölümü”, “anne baba birlikte ebeveynlik anlaşması”, “anne baba birlikte ebeveynlik anlaşmazlığı” ve “anne büyükanne birlikte ebeveynliği”. Kadın ve erkek eşlerden elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde söylemlerin büyük ölçüde birbiriyle tutarlı olduğu görülmüştür. Söylem frekansları bakımından anne baba birlikte ebeveynlik anlaşması ve anne baba birlikte ebeveynlik iş bölümü kategorileri göreceli olarak daha çok öne çıkmıştır. Çiftler, çocuk yetiştirme sürecinde anne baba olarak birlikte nasıl hareket edeceklerini karşılıklı müzakere ederek ve uzlaşarak belirlediklerini ifade etmişlerdir. Çiftler gerek çocukla ilgili alınacak kararlarda gerekse de çocuğa yönelik tutumlarda birliktelik sağlayabilmek amacıyla ortak hareket etmeye gayret gösterdiklerini belirtmişlerdir. İş bölümü kategorisinde, çiftler iş yaşamları ile çocuk yetiştirme süreçleri arasındaki dengeyi koruyabilmek için eşleriyle baştan planlamalar yaptıklarını, tıpkı bir takım gibi hareket ettiklerini, katı bir görev paylaşımından ziyade zamana ve güçlü yönler göre yardımlaşma içerisinde bulunduklarını dile getirmişlerdir. Sınırlı düzeyde de olsa anne temelli ebeveynlik, baba destekli ebeveynlik, anne baba birlikte ebeveynlik anlaşmazlığı ve anne büyükanne birlikte ebeveynliği kategorilerinde de söylemler dile getirilmiştir. Görüşmelerde, bazı ailelerde çiftler çocuk yetiştirme sürecinde tamamen annenin çocuk bakım sorumluluklarını yerine getirdiğini ifade ederken; bazı ailelerde çiftler çocuk yetiştirmede çoğu durumda anne temel bakımdan sorumlu olmakla birlikte babanın boş zaman ya da sosyal etkinlik faaliyetlerinde sürece dâhil olduklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, görüşmelerde çiftler ebeveynlik sürecinin yönetiminde çocuğa kural koyma, sınırları belirleme, çocuğun beslenmesi, karakter gelişimi ve çocuk yetiştirmeye ilişkin bakış açıları arasında anlaşmazlıklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Görüşmelerde sadece bir kadın ve bir erkek katılımcı, çocuk yetiştirmede anne büyükanne birlikte ebeveynliğinin aktif durumda olduğunu söylemişlerdir. Araştırmada, kırsalda yaşayan çiftlerin birlikte ebeveynlik süreçlerine ilişkin genel görüşleri ise Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Kırsalda Yaşayan Çiftlerin Birlikte Ebeveynlik Yürütme Süreçlerine İlişkin Görüşleri

Kategoriler	K-F	%	E-F	%	Örnek Söylemler
Anne temelli ebeveynlik	21	54	15	35	Hanım tek başına yapıyor (A1/V/KIR/E/45/23) / Valla ben kendim büyüttüm çok zorluklarla büyüttüm. Öyle ben büyüttüm bütün sıkıntılar bende (A5/V/KIR/K/31/13) / Bütün sorumluluk benim üzerimde (A10/A/KIR/K/27/12)
Baba destekli ebeveynlik	6	15	13	30	O daha çok böyle eğitim veriyor. O ödevdir şudur budur... Benim okumam yazmam olmadığı için daha çok baba ilgileniyor ödevleriyle, okuluyla (A1/V/KIR/K/37/23) / Ben akşamları biraz yardımcı olurum ondan sonra gaveye giderim (A2/İ/KIR/E/40/19)
Anne baba birlikte ebeveynlik iş bölümü	5	13	6	14	Beraber yapıyoruz hepsini. Onun işi olduğunda ben bakıyorum, o hayvan bakarken ben bakıyorum (A8/İ/KIR/E/35/12)
Anne baba birlikte ebeveynlik anlaşması	5	13	2	5	Anne babalığımızı nasıl yürütdiyiz beraber kafamız uyuyı çalışıyoruz (A6/İ/KIR/K/36/13)
Anne büyükanne birlikte ebeveynliği	1	3	2	5	Bunlarla genelde anneleri ilgileniyor babaanneleri ilgileniyor biz de çiftçilikle uğraşıyoruz (A5/V/KIR/E/28/13)
Anne baba büyükanne büyükbaba birlikte ebeveynliği	1	3	5	12	Yani çocuk bakımı bizim evde hep birlikte dede babaanne anne baba hep birlikteyiz yani hep birlikte aynı şekilde ilgileniliyor çocuklarla (A5/İ/KIR/E/39/7)
Toplam	39	100	43	100	

Not. K-F = Kadın Frekans, E-F = Erkek Frekans. Ondalık sayıların yuvarlanması nedeniyle yüzde hesaplamaları 100’ü

aşabilmektedir.

Tablo 3’te görüldüğü üzere, kırsalda yaşayan çiftlerin birlikte ebeveynlik süreçlerine ilişkin görüşleri altı temel kategori içerisinde değerlendirilmiştir: “Anne temelli ebeveynlik”, “baba destekli ebeveynlik”, “anne baba birlikte ebeveynlik iş bölümü”, “anne baba birlikte ebeveynlik anlaşması”, “anne büyükanne birlikte ebeveynliği” ve “anne baba büyükanne büyükbaba birlikte ebeveynliği”. Kadın ve erkek eşlerin görüşme sorusuna verdikleri yanıtların büyük ölçüde tutarlık gösterdiği görülmüştür. Katılımcı söylemleri frekanslar açısından incelendiğinde en dikkat çeken kategori anne temelli ebeveynlik olmuştur. Kırsalda hem kadın hem de erkek eşler, çocuk temel bakım sorumluluklarının tamamen annenin üzerinde olduğunu belirtmişlerdir. Görüşmelerde, kadın katılımcılar sorumluluğun kendi üzerlerinde olduğunu ve çocuklarını çok zorluklarla büyüttüklerini belirtmişler; erkek katılımcılar da bu bulguyu destekleyen söylemler dile getirmişlerdir. Analizlerde, anne temelli ebeveynlik temasını frekanslar açısından baba destekli ebeveynlik takip etmiştir. Görüşmelerde temel sorumluluklar annede olmakla birlikte babanın destek olduğu alanlar da dile getirilmiştir. Annenin okuma yazmasının olmadığı ailelerde babanın çocuğun eğitimine daha çok katılım gösterdiği belirlenmiştir. Yine bazı ailelerde, babaların annelerin gücünün yetmediği zamanlarda çocuklarla ilgilenmeye ve vakit geçirmeye çalıştıkları öğrenilmiştir. Anne baba birlikte ebeveynlik iş bölümü, anne baba birlikte ebeveynlik anlaşması, anne büyükanne birlikte ebeveynliği ve anne baba büyükanne büyükbaba birlikte ebeveynliği kategorilerinde ise söylem frekanslarının göreceli olarak düşük olduğu belirlenmiştir. Görüşmelerde, kadınların köyde hayvan bakımı ya da tarla işleri yaptığı sırada erkeklerin çocuklarla ilgilendikleri, eşlerin çocuk yetiştirmeye ilişkin bakış açılarının örtüştüğü, çocukların bakımında büyükanne ve büyükbabaların da sürece dâhil oldukları öğrenilmiştir.

Kentte ve kırsalda gerçekleştirilen görüşmelerde elde edilen bulgular karşılaştırıldığında önemli farklılıklar göze çarpmaktadır. İlk olarak, kentte yaşayan çiftler çocuk yetiştirmede birlikte ebeveynlik anlaşması ve iş bölümünü daha çok vurgularlarken; kırsalda yaşayan çiftler çocuk yetiştirme sürecinin temel sorumluluğunun annenin/kadının üzerinde olduğunu belirtmişlerdir. Hem kentte hem de kırsalda annenin yükü üstlendiği babanın sadece destek verdiği çocuk yetiştirme süreçleri de dile getirilmiştir. Kentte yapılan görüşmelerde, çiftler çocuk yetiştirme sürecinde eşleriyle zaman zaman anlaşmazlıklar yaşadıklarını belirtmekle birlikte; kırsalda bu temada hiçbir söylem dile getirilmemiştir. Son olarak, kırsalda çoğunlukla aynı hanede ya da yakın hanelerde yaşamının da etkisiyle büyükanne büyükbabaların çocuk yetiştirme sürecine dâhil olma durumlarının kente göre daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Kadın katılımcı söylemleri incelendiğinde, kırsalda kadınlar göreceli olarak daha küçük yaşta evlendikleri ve çocuk sahibi oldukları için çocuğun doğumundan itibaren büyükanne büyükbabaların çocuk yetiştirmeye dâhil oldukları anlaşılmıştır. Araştırmada, kentte yaşayan çiftlerin çocuk yetiştirme sürecinde eşleriyle aralarında nasıl bir anlaşma/uyum bulunduğuyla ilişkin görüşleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4’te görüldüğü üzere, katılımcı söylemleri iki ana kategori ve bunların alt kategorileri içerisinde temellendirilmiştir. Katılımcı söylemleri “anlaşma biçimleri” ve “anlaşma konuları” olmak üzere iki ana temada gruplandırılmıştır. Anlaşma biçimleri ana kategorisi içerisinde “annenin oluşturduğu babanın onayladığı ebeveynlik anlaşması” ile “birlikte ebeveynlik anlaşması” alt kategorileri yer almıştır. Anlaşma konuları ana kategorisi içerisinde ise “disiplin/çocuğa karşı tutarlı davranış sergileme”, “ahlaki değerler” ve “eğitim hayatı” alt kategorileri yer almıştır. Kentte yaşayan kadın ve erkek eşlerin söylemleri frekanslar açısından incelendiğinde büyük ölçüde tutarlık içerisinde bulunduğu görülmüştür. Anlaşma biçimleri ana

kategorisi içerisinde birlikte ebeveynlik anlaşması teması daha çok ön plana çıkmıştır. Katılımcılar, çocuk yetiştirmede nasıl davranacaklarını nasıl hareket edeceklerini eşleriyle baştan konuştuklarını, ortak bakış açısı geliştirmeye çalıştıklarını, planlamalar yaptıklarını ve eyleme geçtiklerini dile getirmişlerdir. Görüşmede elde edilen veriler, hem annenin hem de babanın çocuk yetiştirme sürecinde birlikte hareket etme eğilimi içerisinde olduklarını göstermiştir. Ancak bununla birlikte, göreceli olarak az sayıda da olsa, çocuk yetiştirme sürecinde annenin rollerin çoğunluğunu üstlendiği babanın ise geri planda olduğu ailelerde, anneler tarafından oluşturulan düzenin babalar tarafından onaylandığı öğrenilmiştir. Çiftler görüşmelerde anlaşma biçimlerinin yanı sıra çocuk yetiştirmede anlaşma konularına ilişkin görüşler de dile getirmişlerdir. Çiftlerin bu ana kategori içerisinde en çok dile getirdikleri tema disiplin/çocuğa karşı tutarlı davranış sergileme olmuştur. Çiftler, çocuğa yönelik kuralların neler olacağını birlikte belirlediklerini ve uygulamada da birbirleriyle tutarlı davrandıklarını belirtmişlerdir. Çiftler, çocuklarının karakter ve ahlak gelişimini önemsediklerini de dile getirmişlerdir. Örf, adet ve kültürüne bağlı, dürüst, hakkaniyetli, saygılı, devletine ve milletine sahip çıkan bireyler yetiştirebilmek için gayret gösterdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, çiftler çocukların iyi bir eğitim almaları noktasında da hem fikir olduklarını dile getirmişlerdir. Araştırmada, kırsalda yaşayan çiftlerin çocuk yetiştirme sürecinde eşleriyle aralarında nasıl bir anlaşma/uyum bulunduğu ilişkin görüşleri ise Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 4

Kentte Yaşayan Çiftlerin Çocuk Yetiştirme Sürecinde Eşleriyle Aralarındaki Anlaşmalara/Uyuma İlişkin Görüşler

Kategoriler	K-F	%	E-F	%	Örnek Söylemler
Anlaşma biçimleri					
1. Annenin oluşturduğu babanın onayladığı ebeveynlik anlaşması	5	9	6	11	Çocuk bakımıyla ilgili anne biraz daha ön planda olduğu için, o işleri götürdüğü için ben onun yapışını ya da o süreci yönetişini kabul ediyorum (A11/A/KENTA/E/32/14) / Annenin bu konuda oluşturduğu düzen söz konusu ve ben de onun ee o olaya nasıl bakıyorsa nasıl değerlendiriyorsa o düzeni nasıl oluşturuyorsa benim için de bu durum uygun (A14/A/KENTO/E/35/10)
2. Birlikte ebeveynlik anlaşması	20	37	21	37	Fikir birliği sağladık, ona göre hareket ettik (A14/İ/KENTO/K/32/9) / Aynı çizgiyi ortak şekilde sürdürüyoruz (A14/İ/KENTO/E/35/9) / Uyumlu bir şekilde gidiyor, biz ortak birlikte o zaman karar alıyoruz (A15/İ/KENTO/E/31/5) / Bunu beraber oturup konuşarak yani birbirimizle zıtlışarak değil de konuşarak hallediyoruz (A12/A/KENTA/E/38/10)
Anlaşma konuları					
1. Disiplin/çocuğa karşı tutarlı davranış sergileme	19	35	13	23	Yaa eşim kural koyma konusunda benim koyduğum kurallarda eşim destekler eşimin koyduğu kuralları da ben desteklerim (A12/A/KENTA/K/34/11) / ... bu kuralları yani ortak bir tona oturturmaya çalışıyoruz (A20/A/KENTÜ/E/36/11)
2. Ahlaki değerler	4	7	9	16	Çocuklarımızın sorumluluk sahibi ahlaki, etik bu kavramların hepsini kazanması için elimizden gelenin hepsini yapmaya çalışıyoruz bunları vermeye çalışıyoruz (A18/V/KENTÜ/K/39/13)
3. Eğitim hayatı	6	11	8	14	Bi kere iyi bir eğitim almaları hemfikiriz (A17/A/KENTO/E/36/11)
Toplam	54	100	57	100	

Not. K-F = Kadın Frekans, E-F = Erkek Frekans. Ondalık sayıların yuvarlanması nedeniyle yüzde hesaplamaları 100’ü aşabilmekte ya da 100’den düşük çıkabilmektedir.

Tablo 5’te görüldüğü üzere, katılımcı söylemleri iki ana kategoride toplanmış ve her bir ana kategori içerisinde alt kategoriler oluşturulmuştur. Ana kategoriler, “anlaşma biçimleri” ve “anlaşma konuları”dır. Her iki ana kategorinin altında ikişer alt kategori yer almıştır. “Annenin oluşturduğu babanın onayladığı ebeveynlik anlaşması” ile “birlikte ebeveynlik anlaşması” anlaşma biçimleri ana kategorisinin alt kategorilerini oluşturmuştur. “Disiplin/çocuğa karşı tutarlı davranış sergileme” ile “eğitim hayatı” ise anlaşma konuları ana kategorisinin alt kategorileri olarak belirlenmiştir. Katılımcı söylemleri genel olarak değerlendirildiğinde, kırsalda yaşayan kadın ve erkek eşlerin söylemlerinin büyük ölçüde tutarlık gösterdiği saptanmıştır. Annenin oluşturduğu babanın onayladığı ebeveynlik anlaşması ile birlikte ebeveynlik anlaşması birbirine yakın oranlarda dile getirilmiştir. Çocuk temel bakım sorumluluklarının annede olduğu ailelerde, hem kadın hem de erkek eşler anne tarafından oluşturulan düzenin babalar tarafından onaylandığını belirtmişlerdir. Erkek eşler, çocuk yetiştirme sürecinde eşlerine olan güvenin tam olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca, görüşmelerde çiftler, çocuk yetiştirme sürecine ilişkin fikirlerinin eşleriyle büyük ölçüde uyuştuğunu ve bakış açılarının ortak olduğunu da söylemişlerdir. Görüşmelerde bazı erkek eşler, çocuk temel bakım sorumlulukları annede olmakla birlikte eşlerine zaman zaman destek olmaya çalıştıklarını da ifade etmişlerdir. Katılımcılar, çocuğun disiplini ya da çocuğa kural koyma noktasında ortak hareket ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, çiftler çocuklarının okumaları ve eğitim hayatlarına devam etmeleri noktasında eşleriyle hem fikir olduklarını dile getirmişlerdir.

Tablo 5

Kırsalda Yaşayan Çiftlerin Çocuk Yetiştirme Sürecinde Eşleriyle Aralarındaki Anlaşmalara/Uyuma İlişkin Görüşler

Kategoriler	K-F	%	E-F	%	Örnek Söylemler
Anlaşma biçimleri					
1. Annenin oluşturduğu babanın onayladığı ebeveynlik anlaşması	16	41	15	37	Yani çok güzel bakıyor çocuklarıma benlik bişey bırakmıyor (A2/V/KIR/E/35/10) / Mesela ben kabul ediyorum. Nasıl kabul ediyorum ki? Bakıyorum düzenli gidiyor. Çocukların temizliğine bakıyorum. Yemeğidi, içmesiydi, giyimidi (A9/V/KIR/E/42/21) / Benim kabulümdür yani (A10/V/KIR/E/38/13) /
2. Birlikte ebeveynlik anlaşması	12	31	15	37	Ortak kararımız var ortak (A2/V/KIR/E/35/10) / Biz yetiştirmede ayrı düşmedik (A2/İ/KIR/E/40/19) / Aynı fikirdeyiz evet (A2/İ/KIR/E/40/19) / Ortak karar veriyoz (A2/A/KIR/E/36/12) / Aynı tonda bakıyoz. İkimizde aynı düşünceleri şey yapıyoruz, değişen hiçbir şey olmuyo yani (A6/A/KIR/E/39/16)
Anlaşma konuları					
1. Disiplin/çocuğa karşı tutarlı davranış sergileme	7	18	5	12	Yani ben bi kural koydum mu babası da tamam kızım annenizi dinleyin diyo (A1/İ/KIR/K36/15) / Anlaştığımız konular benim mesela bir şey yapma dediğimde onun da destek çıkması bana oğlum yapma işte ya da vurma, ısırma gibi. Yani kızsam demeyim de uyardığım zaman o da uyarıyo onu (A3/İ/KIR/K/29/7)
2. Eğitim hayatı	4	10	6	15	Okumasını istiyoruz bu çocukların. Geleceğini istiyoruz... (A8/V/KIR/E/35/12)
Toplam	39	100	41	100	

Not. K-F = Kadın Frekans, E-F = Erkek Frekans. Ondalık sayıların yuvarlanması nedeniyle yüzde hesaplamaları 100’ü aşabilmektedir.

Kentte ve kırsalda gerçekleştirilen görüşmelerde elde edilen bulgular karşılaştırıldığında birtakım önemli farklılıklar dikkat çekmektedir. Kentte yaşayan çiftler, görüşmelerde birlikte ebeveynlik anlaşması temasında yer alan daha çok söylem dile getirirken; kırsalda yaşayan çiftler birlikte ebeveynlik anlaşmasının yanı sıra annenin oluşturduğu babanın onayladığı ebeveynlik anlaşması temasında yer alan ifadeler belirtmişlerdir. Bu bulgu, kentte ve kırsalda yaşayan çiftlerin çocuk yetiştirme konusunda eşleriyle hem fikir olmakla birlikte kırsalda yaşayan ailelerde kentte yaşayan ailelere göre çocuk temel bakım sorumluluklarının annede olduğunu; babaların bu süreçte annelerin çocuk yetiştirme düzenini benimsedikleri ve kabul ettiklerini göstermektedir. Ayrıca, kentte yapılan görüşmelerde, kırsala göre, çiftler disiplin/çocuğa karşı tutarlı davranış sergileme kategorisinde daha yoğun söylemler dile getirmişlerdir. Kentte gerçekleştirilen görüşmelerde çiftler çocuklarına kazandırmak istedikleri ahlaki değerleri açıklarlarken; kırsalda bu temada yer alacak herhangi bir görüş dile getirilmemiştir. Araştırmada, kentte yaşayan çiftlerin çocuk yetiştirme sürecinde eşleriyle yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin görüşleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

Kentte Yaşayan Çiftlerin Çocuk Yetiştirme Sürecinde Eşleriyle Yaşadıkları Anlaşmazlıklara İlişkin Görüşleri

Kategoriler	K-F	%	E-F	%	Örnek Söylemler
Anlaşmazlık yok	4	6	8	14	... ben çocuk yetiştirmede genelde hanıma bıraktığım için düşüncelerimizin ayrıştığı olmuyo yani (A12/A/KENTA/E/38/10)
Düşük baba katılımı	4	6	-	-	Hani sen biraz daha ilgilen işte sen ilgilen hani çocukla o aradaki açığı kapatalım... (A15/V/KENTO/K/46/15)
Eğitsel öncelikler	4	6	5	9	Çocukla ilgili işte planlı mesela ders çalışmasını istiyorum. Eşim mesela ders çalışmasıyla ilgili hiçbir şekilde destek olmaz bana... (A16/V/KENTO/K/35/11)
Karakter gelişimi	1	2	8	14	... ben çocuğun daha cesur daha aktif olmasını isterken anne biraz daha nasıl söyliyim ona şeyli olsun garantili olsun ayağı sağlam yere bassın çocuğuma zarar gelmesin tedirginliğiyle hareket ediyor... (A15/V/KENTO/E/49/15)
Disiplin	12	19	16	29	Yani kural koyma ve kurala uydurma konusunda bazen anlaşılmazlıklar olabiliyor (A17/A/KENTO/E/48/19)
Sağlık	4	6	1	2	... hani iiii çocuk mesela hasta olursa ee niye hasta oldu (A14/V/KENTO/K/48/19)
Uyku	3	5	1	2	Sadece uyku benim için bir takıntı çocuğun uyuması yani gündüz uykusu mutlaka uyumalı benim çocuk (A19/İ/KENTÜ/K/32/4)
Beslenme	8	13	3	5	... işte yedi mi yemedi mi ya da şunu mu yese daha iyi mi olurdu ... (A20/V/KENTÜ/E/44/12)
Serbest zaman etkinlikleri	4	6	3	5	... ben o oyun konusunda biraz daha çocukların rahat olmasını istiyorum (A18/V/KENTÜ/E/39/13)
Teknoloji Kullanımı	4	6	2	4	Bilgisayarla tabletle oynama konusunda ben biraz daha esnek davrandım, eşim biraz daha kuralcı oldu (A15/A/KENTO/E/49/17)
Ebeveynliğe Müdahale	6	10	2	4	Uyarılmaktan sıkıldım açıkçası yani sürekli ne yaptığımı yani yönlendirilmek hoşuma gitmedi ... (A11/İ/KENTA/K/25/3)
Ebeveynlik Stili	8	13	7	13	Çocuğa karşı tutumlarımız konusunda bazen ıı farklı zıtlıştığımız noktalar oluyo (A19/A/KENTÜ/E/35/10)
Toplam	62	100	56	100	

Not. K-F = Kadın Frekans, E-F = Erkek Frekans. Ondalık sayıların yuvarlanması nedeniyle yüzde hesaplamaları 100’ü aşabilmekte ya da 100’den düşük çıkabilmektedir.

Tablo 6’da görüldüğü üzere, katılımcı söylemleri “anlaşmazlık yok”, “düşük baba katılımı”, “eğitsel öncelikler”, “karakter gelişimi”, “disiplin”, “sağlık”, “uyku”, “beslenme” “serbest zaman etkinlikleri”, “teknoloji kullanımı”, “ebeveynliğe müdahale” ve “ebeveynlik stili” olmak üzere toplam on iki kategori içerisinde değerlendirilmiştir. Görüşmelerde kentte yaşayan çiftler en sık çocuğun disiplini konusunda anlaşmazlık yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Annelerin çocuklara konacak kuralların baştan belirlenmesi ve bu kuralların uygulanması noktasında daha ısrarcı; babaların ise bu kuralları esnetme ya da uygulamama eğiliminde olması nedeniyle çiftler arasında zaman zaman anlaşmazlıklar yaşandığı öğrenilmiştir. Ayrıca, çiftlerin çocukların olumsuz davranışları karşısında ebeveyn tepkisinin ya da çocuğa verilecek cezanın boyutu noktasında da görüş ayrılıkları yaşadıkları öğrenilmiştir. Görüşmelerde kadın eşler, erkek eşlerin düşük baba katılımı göstermeleri nedeniyle eşleriyle bu konuda anlaşmazlık yaşadıklarını; eşlerinden işten eve döndüklerinde ve hafta sonlarında çocuklarıyla daha çok ilgilenmelerini ve zaman geçirmelerini istediklerini belirtmişlerdir. Görüşmelerde çiftler eşleriyle çocuklarının eğitimi noktasında da anlaşmazlıklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Çocukların hangi okullara gidecekleri ve okul dışı zamanda ne kadar ve nasıl ders çalışacakları ebeveynler arasında bir çatışma konusu olarak öne çıkmaktadır. Genel olarak, anneler çocukların öğretim açısından okulda başarılı olmalarını daha çok ön planda tutarlarken; babaların çocukların ilgi alanları doğrultusunda biraz daha özgür zaman geçirmelerini önemsedikleri dikkat çekmiştir. Bazı ailelerde, erkek eşler, kadın eşlerin çocukları geleceğe hazırlama noktasında daha korumacı davranmaları nedeniyle anlaşmazlık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kadın eşler daha kontrollü bir şekilde çocuklarını yetiştirmeye çalışırken; erkek eşler ise çocukların zorluklarla mücadele etmeyi ve sorumluluk duygusunu kazanmasını önemsediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca, görüşmelerde çocuklar hastalandığında eşler arasında anlaşmazlıklar yaşandığı da saptanmıştır. Kadın katılımcılar, çocukları hasta olduğunda erkek eşlerinden duydukları eleştiriler ya da sorgulamalar nedeniyle eşleriyle anlaşmazlıklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada, annelerin çocukları için bir uyku düzeni oluşturma gayreti içerisinde iken babaların bu konuda esnek davranmaları nedeniyle de zaman zaman anlaşmazlıklar yaşandığı öğrenilmiştir. Bir diğer anlaşmazlık konusu ise beslenmedir. Çocuğun nasıl besleneceği, neleri yiyip neleri yemeyeceği ya da ne zaman yemesi gerektiği konusunda eşlerin anlaşmazlıklar yaşayabildikleri görülmüştür. Çiftler serbest zaman etkinlikleri ve teknoloji kullanımı konularında da anlaşmazlıklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Görüşmelerde, erkek eşlerin, kadın eşlere göre, çocuğun okul dışı zamanda daha fazla oyun oynamasından yana oldukları görülmüştür. Ayrıca, görüşmelerde, kadın eşler teknoloji kullanımında içerik ve süre sınırlamalarını içeren kuralların konması ve takip edilmesinde ısrarcı iken; erkek eşlerin bu konuda biraz daha esnek davrandıkları ve bu nedenle çiftler arasında anlaşmazlıklar yaşandığı öğrenilmiştir. Bazı ailelerde, kadın eşler, eşlerinin onların anneliklerine yönelik kontrol edici ve yönlendirici davranışları nedeniyle rahatsız olduklarını ve bu durumun anlaşmazlıklara neden olduğunu belirtmişlerdir. Son olarak, çiftlerin bireysel ebeveynlik stilleri arasındaki uyumsuzluklar nedeniyle birlikte ebeveynlik yapma noktasında anlaşmazlıklar deneyimledikleri öğrenilmiştir. Araştırmada, kırsalda yaşayan çiftlerin çocuk yetiştirme sürecinde eşleriyle yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin görüşleri ise Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7’de görüldüğü üzere, kırsalda yapılan görüşmelerde kadın ve erkek eşlerin söylemleri toplam on kategori içerisinde sınıflandırılmıştır: “Anlaşmazlık yok”, “düşük baba katılımı”, “eğitsel öncelikler”, “karakter gelişimi”, “disiplin”, “sağlık”, “beslenme”, “teknoloji kullanımı”, “ebeveynliğe müdahale” ve “ebeveynlik stili”. Analizlerde söylem frekansları incelendiğinde, kadın ve erkek eşlerin söylemlerinin büyük ölçüde tutarlık gösterdiği belirlenmiştir. Anlaşmazlık yok söylem frekansları açısından en dikkat çeken kategori olmuştur. Hem kadın hem de erkek katılımcılar çocuk yetiştirme sürecinde eşleriyle

anlaşmazlık yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar kırsalda eşler arasında çocuk yetiştirme açısından anlaşmazlık yaşanmamasını şu üç temel unsura dayandırmışlardır: (i) Kırsalda evde/ailede son sözün erkekte olması, (ii) kadınların çocuk temel bakım sorumluluklarını üstlenmesi ve (iii) erkeklerin bu süreçte annenin kurduğu çocuk yetiştirme düzenini kabul etmesi/onaylaması. Söylem frekansları göreceli düşük olmakla birlikte bazı ailelerde çiftlerin farklı konularda anlaşmazlıklar yaşadıkları da öğrenilmiştir. Kırsalda üç ya da daha fazla sayıda çocuğu olan kadınlarla yapılan görüşmelerde annelerin düşük baba katılımı nedeniyle zorlandıkları ve zaman zaman eşleriyle anlaşmazlık yaşadıkları görülmüştür. Çocuğun ilkökula kaç yaşında başlayacağı, üst öğrenim kurumlarına (örneğin, lise ve üniversite) devam edip etmeyeceği ya da hangi mesleği seçeceği de eşler arasında yaşanan anlaşmazlık konuları olarak dile getirilmiştir. Görüşme yapılan bir erkek katılımcı, çocuğa her şeyi hazır vermek yerine onu karakter açısından güçlü bir biçimde geleceğe hazırlamanın gerekliliğinden ve eşiyle farklılaştığı noktadan bahsetmiştir. Çocuğun disiplini noktasında çiftlerin zaman zaman ayrıştıkları; ebeveynlerden biri çocuğa sert davranırken diğersinin esnek davranmasının anlaşmazlığa neden olduğu anlaşılmıştır. Sağlık kategorisinde sadece bir katılımcı çocuğun sünnet zamanı hakkında eşiyle anlaşmazlık yaşadığını belirtmiştir. Söylem frekansları düşük olmakla birlikte çiftlerin çocukların beslenme düzeni ve çocuklara telefon alıp almama noktasında anlaşmazlıklar yaşadıkları öğrenilmiştir. Kadın katılımcılar, çocukları yaramazlık yaptığında ya da geceleri ağladığında erkek eşlerin kendilerini çocuğu susturamamakla suçladıklarını ve anneliklerine müdahale ettiklerini belirtmişlerdir. Ebeveynlik stili de çiftler arasında anlaşmazlık konusu olarak dile getirilmiştir.

Tablo 7

Kırsalda Yaşayan Çiftlerin Çocuk Yetiştirme Sürecinde Eşleriyle Yaşadıkları Anlaşmazlıklara İlişkin Görüşleri

Kategoriler	K-F	%	E-F	%	Örnek Söylemler
Anlaşmazlık yok	12	32	16	46	Köy yerinde öyle bir tartışma yok şimdi genellikle hep babanın söylediği olur. Yani evin reisi olarak baba olmaktadır (A1/V/KIR/E/45/23) / Çocuk konusunda bi sorun yaşamıyorsunuz, çocukla ilgili de zaten ben eşimin oluşturduğu düzene zaten "Hanım biliyodur" deyip onay veriyom (A7/V/KIR/E/45/17)
Düşük baba katılımı	2	5	1	3	... o gayveden gelmiyo ben üç tane çocuğulan. Yidirce mi? İçircem mi? Bakcam mı? (A1/I/KIR/K/41/15) / ...şuna çok isyan ediyö; sen gidiyon herşey bana galyo, hiç ilgilenemiyon çocuklarla (A2/A/KIR/E/36/12)
Eğitsel öncelikler	3	8	4	11	Ben istedim okusunlar hayatlarını kurtarsınlar ... okutmak asla istemiyodu (A2/I/KIR/K/33/19)
Karakter gelişimi	-	-	1	3	Sabah biyere gidecek kızın kahvaltısını herşeyini masanın üzerine hazırlayıp ondan sonra çıkıyor ... bana ters geliyo yani çünkü zamanı gelince kendi ayakları üzerinde nası duracak benim düşüncem de bu (A9/I/KIR/E/48/23)
Disiplin	6	16	3	9	Eşim daha rahat böyle onların her istediğini yapmaya çalışıyo. Ben biraz daha böyle kurallı olayım istiyom (A10/I/KIR/K/35/13)
Sağlık	-	-	1	3	Sadece sünnet... Annesi küçük yaptırılım diyo ben az daha büyüsün diyom böyle derken büyüsün derken bu yaşlarda (A3/I/KIR/E/32/7)
Beslenme	1	3	2	6	... güçük kız normal kuru yiyecekler yiyor ben istemeyom mesela sulu şeyler de yesin diye. Arada tartışma oluyor (A1/I/KIR/E/41/15)
Teknoloji kullanımı	2	5	-	-	Telefonu alma dedim onlan çok uğraşıyolar oyun oynuyolar telefonda. İstiyo diye o da aldı telefonu. İşte öyle

					(A7/İ/KIR/K/42/22)
Ebeveynliğe müdahale	6	16	3	9	O genelde ağladığı zaman neden susturamıyorsun gibi şeyler olurdu (A6/A/KIR/K/33/16)
Ebeveynlik stili	5	14	4	11	Bana diyor sen kızını daha çok seviyorsun öbürünü sevmiyorsun o konuda biraz anlaşıyoruz (A6/V/KIR/K/42/24)
Toplam	37	100	35	100	

Not. K-F = Kadın Frekans, E-F = Erkek Frekans. Ondalık sayıların yuvarlanması nedeniyle yüzde hesaplamaları 100'ü aşabilmekte ya da 100'den düşük çıkabilmektedir.

Kentte ve kırsalda gerçekleştirilen görüşmelerde elde edilen bulgular karşılaştırıldığında önemli farklılıklar göze çarpmaktadır. Kentte yapılan görüşmelerde çiftler birçok temada anlaşmazlık durumlarına örnek verirlerken; kırsalda yapılan görüşmelerde anlaşmazlık yok kategorisinde söylem frekansları daha yüksek çıkmaktadır. Önceki görüşme sorularından elde edilen bulgular da dikkate alınarak çıkarımlar yapıldığında; kentte kadın ve erkeklerin çocuk yetiştirme sürecini birlikte yürütme çaba ve gayreti içerisinde oldukları ve bu süreci yönetirken anlaşmazlıklar yaşadıkları söylenebilir. Bununla birlikte, kırsalda ise geleneksel toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümüne uygun olarak erkeklerin evin geçiminden kadınların ise çocukların yetiştirilmesinden sorumlu olduğu bir sistem göze çarpmaktadır. Böyle bir sistem içerisinde, erkekler çocuğun bakımı ve çocukla ilgili karar verme süreçlerini eşlerine devretmekle birlikte onların yaptıkları uygulamaları ya da aldıkları kararları onaylamaktadırlar. Ayrıca, kırsal kesimde, toplumsal cinsiyet rollerine de dayalı olarak aile içerisinde söz hakkının erkekte olması nedeniyle anlaşmazlıkların yaşanmadığına ve sürmediğine dair katılımcı söylemleri dikkat çekmiştir. Bunun dışında, düşük baba katılımı, eğitsel öncelikler, karakter gelişimi, disiplin, sağlık, beslenme, teknoloji kullanımı, ebeveynliğe müdahale ve ebeveynlik stili temalarında hem kırsalda hem de kentte çiftler tarafından söylemler dile getirilmiştir. Söylem frekansları düşük olmakla birlikte kırsalda belirtilmeyen ancak kentte dile getirilen anlaşmazlık temaları çocuğun uyku düzeni ve serbest zaman etkinlikleri olmuştur. Araştırmada, kentte yaşayan çiftlerin çocuk yetiştirme sürecinde eşlerinden aldıkları geri bildirimlere ilişkin görüşleri Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8

Kentte Yaşayan Çiftlerin Çocuk Yetiştirme Sürecinde Eşlerinden Aldıkları Geri Bildirimlere İlişkin Görüşleri

Kategoriler	K-F	%	E-F	%	Örnek Söylemler
Ebeveynliğin ne desteklenmesi ne de küçümsenmesi	10	20	2	4	İltifat da etmez dediğim gibi eleştirmez de (A15/İ/KENTO/K/29/5)
Ebeveynliğin desteklenmesi					
1. Ebeveyn yeterliğinin onaylanması	12	24	8	15	Hani çok iyi bir annesin diyor (A12/İ/KENTA/K/43/20) / Şeyi hani diyor ki iyi ki varsın iyi ki böyle güzel çocuklar yetiştirmişsin diyerekten gururumu okşadığı çok oluyor (A16/A/KENTO/K/51/29)
2. Ebeveyn katkısının onaylanması ve saygı duyulması	6	12	17	31	Genelde ona çok yardımcı olduğumu söyler, çok açıdan destek olduğumu söyler... (A19/İ/KENTÜ/E/31/4)
3. Ebeveyn kararlarının ve otoritesinin onaylanması	3	6	1	2	Bu yönlerde yani ben daha çok yapıcı olmaya çalışırım çocukları böyle baskı altına almadan disipline etmeye çalışıyorum. O yönümü beğenir eşim sakinliğimi sabrımı beğenir (A18/V/KENTÜ/K/39/13)
Ebeveynliğin küçümsenmesi					
1. Ebeveyn yeterliğinin	7	14	3	5	Bebekle ilişkili olarak daha çok böyle yemesiyle ilişkili bazı

küçümsenmesi					eleştiriler yapıyo, yedi mi doydu mu yemedi mi ondan sonra işte terledi mi değişti mi böyle şeylere karışyo bazen ıı baktın mı bakmadın mı ıı terine baktık mı ıı ... eleştirilerde bulunuyo yani o tarzda (A20/V/KENTÜ/K/38/12)
2. Ebeveyn katkısının küçümsenmesi	2	4	13	24	Yani erkekler ne kadar yapsa bayanlar da yine yok sen yardımcı olmuyosun öyle bir şeyimizde oluyor (A11/V/KENTA/E/44/14) / İşte en önemlisi bu zaman ayırma zaten (A14/İ/KENTO/E/32/9)
3. Ebeveyn kararlarının ve otoritesinin küçümsenmesi	11	22	11	20	Bazen tabi “Sen yumuşak davranıyosun!” oluyo bazı konularda hata yaptığı zaman çocuk (A13/İ/KENTA/K/35/17)
Toplam	51	100	55	100	

Not. K-F = Kadın Frekans, E-F = Erkek Frekans. Ondalık sayıların yuvarlanması nedeniyle yüzde hesaplamaları 100’ü aşabilmektedir.

Tablo 8’de görüldüğü üzere, kentte yapılan görüşmelerde katılımcıların birlikte ebeveynlik sürecinde eşlerinden aldıkları geri bildirimlere ilişkin görüşler üç ana temada toplanmıştır. Bu ana temalar, “ebeveynliğin ne desteklenmesi ne de küçümsenmesi”, “ebeveynliğin desteklenmesi” ve “ebeveynliğin küçümsenmesi”dir. Ebeveynliğin desteklenmesi ve ebeveynliğin küçümsenmesi ana temalarında alt temalar da oluşturulmuştur. “Ebeveyn yeterliğinin desteklenmesi”, “ebeveyn katkısının onaylanması ve saygı duyulması” ve “ebeveyn kararlarının ve otoritesinin onaylanması” ebeveynliğin desteklenmesi ana temasının alt temalarını oluşturmuştur. Ebeveynliğin küçümsenmesi ana teması ise “ebeveyn yeterliğinin küçümsenmesi”, “ebeveyn katkısının küçümsenmesi” ve “ebeveyn kararlarının ve otoritesinin küçümsenmesi” alt temalarını içermiştir. Katılımcı söylemlerine ilişkin frekanslar incelendiğinde kadın ve erkek eşlerin yanıtları arasında göze çarpan birtakım benzerlikler ve farklılıklar tespit edilmiştir. Hem kadın hem de erkek eşlerin söylemleri yoğun bir biçimde ebeveynliğin desteklenmesi ana teması içerisinde yer almıştır. Bununla birlikte, kadın katılımcılar anne olarak ebeveyn yeterliklerinin eşleri tarafından onaylandığına ilişkin geri bildirimler aldıklarını daha çok belirtirlerken; erkek katılımcılar eşleri tarafından bir baba olarak ebeveyn katkılarının onaylandığını daha çok vurgulamışlardır. Söylem frekansları düşük olmakla birlikte hem kadın hem de erkek eşler ebeveyn kararlarının ve otoritelerinin onaylandığını ifade etmişlerdir. Analizlerde, bir diğer öne çıkan ana tema ise ebeveynliğin küçümsenmesi olmuştur. Kadın katılımcılar göreceli olarak ebeveyn yeterliklerinin eşleri tarafından küçümsendiğini dile getirirlerken; erkek katılımcılar ebeveyn katkılarının eşleri tarafından küçümsendiğini ifade etmişlerdir. Ebeveyn kararlarının ve otoritesinin küçümsenmesi temasında ise söylem frekanslarının erkek ve kadın eşlerde tutarlı olduğu görülmüştür. Son olarak, diğer iki temaya göre düşük söylem frekansları içermesine rağmen ebeveynliğin ne desteklenmesi ne de küçümsenmesi teması içerisinde yer alan söylemler de dile getirilmiştir. Bu kategori içerisinde söylem frekanslarının kadın katılımcıların lehine daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kadın katılımcılar çocuk yetiştirme sürecinde eşleri tarafından ne eleştirildiklerini ne de iltifat aldıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada, kırsalda yaşayan çiftlerin çocuk yetiştirme sürecinde eşlerinden aldıkları geri bildirimlere ilişkin görüşleri ise Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9’da görüldüğü üzere, kırsalda yapılan görüşmelerde kadın ve erkek eşlerden elde edilen veriler üç ana temada toplanmıştır: “Ebeveynliğin ne desteklenmesi ne de küçümsenmesi”, “ebeveynliğin desteklenmesi” ve “ebeveynliğin küçümsenmesi”. “Ebeveyn yeterliğinin onaylanması” ile “ebeveyn katkısının onaylanması ve saygı duyulması”, ebeveynliğin desteklenmesi ana temasının alt temalarını oluştururken; ebeveynliğin küçümsenmesi ana temasının alt temaları “ebeveyn yeterliğinin küçümsenmesi”, “ebeveyn katkısının küçümsenmesi” ve “ebeveyn kararlarının ve otoritesinin küçümsenmesi” olarak

belirlenmiştir. Katılımcı söylemleri frekanslar açısından karşılaştırıldığında kadın ve erkek eşlerin söylemleri arasında birtakım benzerlikler ve farklılıklar öne çıkmıştır. Araştırmada, kırsalda yaşayan kadın eşlerin söylemleri daha çok ebeveynliğin desteklenmesi temasında toplanırken; erkek eşlerin yanıtları ağırlıklı olarak ebeveynliğin küçümsenmesi teması içerisinde yer almıştır. Kadın eşler, birer anne olarak ebeveyn yeterliklerinin eşleri tarafından onaylandığını ve çocuk yetiştirme sürecinde çocukları için harcadıkları emeklerin eşleri tarafından saygı duyulduğunu belirtmişlerdir. Erkek eşler de birer baba olarak ebeveyn yeterliklerinin ve katkılarının eşleri tarafından onaylandığını belirtmekle birlikte söylem frekanslarının kadınlara göre biraz daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, kırsalda çocuk temel bakım sorumluluklarını yerine getiren kadınların annelik süreçlerinin erkek eşler tarafından onaylandığını ve saygı duyulduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, ebeveynliğin küçümsenmesi temasında erkek katılımcıların yanıtları daha ön plana çıkmıştır. Erkek eşler, ebeveyn yeterliklerinin, katkılarının, kararlarının ve otoritelerinin eşleri tarafından küçümsendiğini daha çok dile getirmişlerdir. Frekans sayıları göreceli düşük olmakla birlikte, ebeveyn yeterliğinin, katkısının ve otoritesinin küçümsendiğini belirten kadın katılımcılar da olmuştur. Son olarak, araştırmada ebeveynlik sürecinde eşlerinden ne bir eleştiri; ne de bir iltifat ya da güzel söz duymadığını belirten çiftler de olmuştur.

Tablo 9

Kırsalda Yaşayan Çiftlerin Çocuk Yetiştirme Sürecinde Eşlerinden Aldıkları Geri Bildirimlere İlişkin Görüşleri

Kategoriler	K-F	%	E-F	%	Örnek Söylemler
Ebeveynliğin ne desteklenmesi ne de küçümsenmesi	8	15	9	23	Hiç demediğ vallah (A7/V/KIR/K/35/17) / Hiçbir yönümü eleştirmedim. Hani iltifatta hani öyle şeyler falanda iltifatlar falan hiç olmadı (A7/A/KIR/K/35/21)
Ebeveynliğin desteklenmesi					
1. Ebeveyn yeterliğinin onaylanması	11	21	2	5	Diyor iyi yapıyorsun iyi bakıyorsun (A2/V/KIR/K/25/10) / Sen iyi bakıyorsun çocuklarına temiz bakıyorsun der. Sen yani şefkatli ne biliyim böyle güzel bir annesin yani hoşgörülü bir annesin (A4/V/KIR/K/42/15) / Çok iyi çocuklar yetiştirdiğini söylüyor (A9/İ/KIR/K/40/23)
2. Ebeveyn katkısının onaylanması ve saygı duyulması	17	33	6	15	Sen olmasan bu bebeler napacaktı (A2/A/KIR/K/29/12)
Ebeveynliğin küçümsenmesi					
1. Ebeveyn yeterliğinin küçümsenmesi	4	8	2	6	İşte sen kızına iyi bir anne olamıyorsun. Güzel şeyler öğretemiyorsun falan (A1/V/KIR/K/37/23) / Bak diyodu sen bakamıyorsun şöyledir böyledir (A3/V/KIR/K/37/13)
2. Ebeveyn katkısının küçümsenmesi	4	8	12	31	Ya şöyle ya fazla ilgilenmiyon “her sorumluluğu benim üzerime atıyon” benimkinde bu var sadece (A2/İ/KIR/E/40/19) / Sinirlendiği zaman “hep sen geziyin biz burda oturuyor” der. (A1/A/KIR/E/33/11)
3. Ebeveyn kararlarının ve otoritesinin küçümsenmesi	8	15	8	21	Sözünü dinletmiyosun diyi işte o beni (A1/İ/KIR/K/36/15) / Evet işte eleştirdiği şeyler ben çocuklara hiçbi şey demem yani. Ters bile bakmam. Sen bunları niye boş bırakıyorsun, sıkıştırmıyon anlamında bazen söylüyor bana (A1/İ/KIR/E/41/15)
Toplam	52	100	39	100	

Not. K-F = Kadın Frekans, E-F = Erkek Frekans. Ondalık sayıların yuvarlanması nedeniyle yüzde hesaplamaları 100’ü aşabilmektedir.

Kentte ve kırsalda gerçekleştirilen görüşmelerde elde edilen bulgular karşılaştırıldığında önemli benzerlikler ve farklılıklar ön plana çıkmaktadır. İlk olarak, kırsalda yaşayan kadınlar, kentte yaşayan kadınlara göre, eşlerinin birer anne olarak ebeveynliklerini desteklediklerini biraz daha sık dile getirmişlerdir. Buna karşın, kentte yaşayan erkekler, kırsalda yaşayan erkeklere göre, eşlerinin birer baba olarak ebeveynliklerini desteklerini daha sık dile getirmişlerdir. Bu bulgu, kırsalda temel bakım sorumluluklarını kadınlar üstlendiği için erkeklerin bu süreçte eşlerinin ebeveynlik yeterliklerini ve süreçlerini onayladığını; kentte ise erkeklerin çocuk temel bakım süreçlerine kırsalda yaşayan erkeklere göre daha çok katılmaları nedeniyle eşlerinden babalık yeterlikleri ve katkıları açısından eşlerinden daha çok olumlu geri bildirimler aldıklarını göstermektedir. Ebeveynliğin küçümsenmesi temasında ise kırsalda yaşayan erkekler daha yoğun söylemler dile getirirken; kentte yaşayan erkeklerin göreceli olarak biraz daha düşük sayıda söylem dile getirdikleri saptanmıştır. Bu bulgu, kırsalda yaşayan erkeklerin, kentte yaşayan erkeklere göre, birlikte ebeveynlik sürecine daha düşük katıldıkları için eşleri tarafından daha çok olumsuz geri bildirim aldıklarını göstermektedir. Kırsalda yapılan görüşmelerde, erkeklerin ebeveyn katkısının küçümsenmesi alt temasında daha çok söylem dile getirmesi bu çıkarımı desteklemektedir. Ebeveynliğin küçümsenmesi ana temasında kentte ve kırsalda yaşayan kadın eşlerin yanıtları karşılaştırıldığında ise kentte yaşayan kadınların bu temada göreceli olarak biraz daha fazla söylem dile getirdiği görülmüştür. Araştırmada, kentte yaşayan çiftlerin çocuk yetiştirme sürecinde eşleriyle oluşturdıkları iş bölümüne ilişkin görüşleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Kentte Yaşayan Çiftlerin Çocuk Yetiştirme Sürecinde Eşleriyle Oluşturdıkları İş Bölümüne İlişkin Görüşleri

Kategoriler	K-F	%	E-F	%	Örnek Söylemler
Anne temelli çocuk yetiştirme	10	26	5	15	Kızım ile ilgili her şeyi ben kendim yapıyorum yani (A11/A/KENTA/K/33/14) / Biz kendimizi dışarıda çalıştığımız için çocukla anneler daha fazla ilgileniyö (A11/A/KENTA/E/32/14) / Hepsini anne yapıyor (A12/A/KENTA/K/34/11)
Anne temelli baba destekli çocuk yetiştirme	18	46	13	39	İşte dediğim gibi hafta sonu gerçi aktif olursa tiyatro gibi şudur budur AVM dir oralara götürürüm işte parkta bisiklet sürdürürüm. Top oynatırım. Bunları yaptırırım yani (A12/A/KENTA/E/38/10) / Biraz dışarıdaki oyun işinde eşim (A14/A/KENTO/K/33/10)
İş birliği/iş bölümüne dayalı çocuk yetiştirme	11	28	14	42	O an hangimiz uygunsak o götürüp getiriyor. İşte toplantısı olur benim işim varsa eşim gider yoksa ikimiz birlikte gideriz öyle yani çocuğun şunları sende bunları bende hiçbir zaman bizde öyle olmadı. Çünkü çocuk bizim ortak çocuğumuz biz de onun ebeveynleriyiz (A16/A/KENTO/E/52/29) / Sorumluluk mu, ikimizde, .. İkimizde (A17/A/KENTO/K/47/19) / İş bölümü kim o an müsaitse yani bu her şeyde beslenmesinde işte tuvaletinde banyosunda yani kim o an müsaitse o yapıyodu (A15/V/KENTO/K/46/15)
Anne ve büyükanne temelli çocuk yetiştirme	-	-	1	3	Şöyle hani biz maalesef çocuğu yetiştirme konusunda çok şeyimiz yok yani aslında anneannesinde keşke biz ilgilensek hani kadınların çalışması konusunda çok teşvikler vesaire şeyler oluyor ama işin bu yönü de hep eksik kalıyor. Çocukların yetiştirilmesi vesaire şey sonuçta mutlaka evde birinin çalışması gerekiyor (A16/V/KENTO/E/36/11)
Toplam	39	100	33	100	

Not. K-F = Kadın Frekans, E-F = Erkek Frekans. Ondalık sayıların yuvarlanması nedeniyle yüzde hesaplamaları 100'den düşük çıkabilmektedir.

Tablo 10’da görüldüğü üzere, kentte yaşayan çiftlerin çocuk yetiştirme sürecinde eşleriyle oluşturdukları iş bölümüne ilişkin görüşleri dört temel kategoride toplanmıştır: “Anne temelli çocuk yetiştirme”, “anne temelli baba destekli çocuk yetiştirme”, “iş birliği/iş bölümüne dayalı çocuk yetiştirme” ve “anne ve büyükanne temelli çocuk yetiştirme”. Görüşmelerde iş birliği/iş bölümüne dayalı söylemler dile getirilmesine rağmen söylem frekanslarının çocuk yetiştirmede annelerin daha çok sorumluluk aldığını ve emek harcadığını göstermektedir. Bazı ailelerde çocuk temel bakım sorumlulukları tamamen anneler tarafından yerine getirilirken; bazı ailelerde anneler bu sorumlulukları yerine getirmekle birlikte babalar çocuklarla oyun oynama ve hafta sonları etkinlikler yapma kısmında yer almaktadırlar. Temel bakım sorumluluklarını anneler yerine getirmekle birlikte babalar sadece eşlerine kısmi destek sağlamaktadırlar. Bu bulgu, anneler ile babalar karşılaştırıldığında annelerin çocuk yetiştirmede daha etkin olduğunu, babaların ise daha geri planda ve sadece anneye yardımcı rolünde bulunduklarını göstermektedir. Bu iki temel temada yer alan söylemler ve ailelerin sosyo-ekonomik statüleri karşılaştırmalı incelendiğinde; bu tür söylemler daha çok alt sosyo-ekonomik statüden gelen çiftler tarafından dile getirilmekle birlikte, göreceli olarak az sayıda da olsa orta ve üst sosyo-ekonomik statü aileler de benzer söylemler ifade etmişlerdir. Kadın ve erkek toplumsal cinsiyet rollerinin dışına çıkarak, birer ebeveyn olarak çocuğun yetiştirme ve bakım sürecinde tam katılım gösterdiklerini ifade eden çiftler de olmuştur. Görüşmelerde iş birliği/iş bölümüne dayalı çocuk yetiştirmeye işaret eden çiftler ile sosyo-ekonomik statü karşılaştırmalı incelendiğinde, bu kategoride yer alan söylemlerin daha çok orta ve üst sosyo-ekonomik statü aileler tarafından dile getirildiği görülmüştür. Çiftler, bu kategoride, sorumluluğu birlikte üstlendiklerini, ortak ebeveynler olarak birlikte uyum içerisinde hareket etmeye çalıştıklarını, kadın ve erkek her ikisi de iş yaşamında yer aldıkları için süreçte birbirlerini tamamlayıcı rol oynadıklarını, katı bir iş bölümünden ziyade güçlü yanlara ve uygunluğa göre her ikisinin de aktif bir biçimde çocuk yetiştirme sürecinin içerisinde bulunduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmada, sadece bir erkek katılımcı, yoğun mesai saati nedeniyle eşinin çocuk temel bakım süreçlerini çocuğun büyükannesi ile birlikte yürüttüğünü ifade etmiştir. Araştırmada, kırsalda yaşayan çiftlerin çocuk yetiştirme sürecinde eşleriyle oluşturdukları iş bölümüne ilişkin görüşleri ise Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11

Kırsalda Yaşayan Çiftlerin Çocuk Yetiştirme Sürecinde Eşleriyle Oluşturdukları İş Bölümüne İlişkin Görüşleri

Kategoriler	K-F	%	E-F	%	Örnek Söylemler
Anne temelli çocuk yetiştirme	21	53	19	46	Yapıyorum, hepsini ben yapıyorum (A1/V/KIR/K/37/23) / Çocuğun bakımı genellikle hanım yapıyor (A1/V/KIR/E/45/23) / ... Doğrusunu söylemek gerekirse ev işleri hanım bakıyor çocuklarla hanım ilgileniyö ben işte maddi yönü (A3/V/KIR/E/39/13) / Ama yük hep annede yalan yok yani. Hep anne maşallah (A5/A/KIR/E/37/13)
Anne temelli baba destekli çocuk yetiştirme	13	33	14	34	Babası onları okula gelip götürüyordu evde olduğu zaman (A6/V/KIR/K/42/24) / Bazen işte gezmelere filan babasıyla gidiyolar, ediyolar, işte öyle (A10/İ/KIR/K/29/6) / O da hafta sonu kaldığı zaman sadece gezdirme gibi öyle şeyler yapar (A3/A/KIR/K/28/12) / Valla eşim mesela bezi ise bezini alır ihtiyacını görür, mamasıysa mamasını alır, hastalanırsa doktoruna götürür (A7/A/KIR/K/35/21)
İş birliği/iş bölümüne dayalı çocuk yetiştirme	4	10	3	7	Ya hemen hemen her şeyi ortak yapıyoruz da sadece çocuğun tabi annesi banyosunu tuvaletini annesi takip eder sonuçta (A5/İ/KIR/E/39/7)
Anne ve büyükanne temelli	2	5	5	12	Hanım ve annem ikisi (A2/İ/KIR/E/40/19) / Yani tarla işi de

çocuk yetiştirme

olduğu için tarlaya gayıvalidem evde çocuklara baktı biz beraber tarlaya giderdik... (A9/İ/KIR/K/40/23) / Eşimle babaannesi (A1/A/KIR/E/33/11)

Toplam	40	100	41	100
---------------	----	-----	----	-----

Not. K-F = Kadın Frekans, E-F = Erkek Frekans. Ondalık sayıların yuvarlanması nedeniyle yüzde hesaplamaları 100'ü aşabilmekte ya da 100'den düşük çıkabilmektedir.

Tablo 11'de görüldüğü üzere, kırsalda yaşayan çiftlerin çocuk yetiştirme sürecinde eşleriyle oluşturdukları iş bölümüne ilişkin görüşleri dört temel kategoride toplanmıştır: “Anne temelli çocuk yetiştirme”, “anne temelli baba destekli çocuk yetiştirme”, “iş birliği/iş bölümüne dayalı çocuk yetiştirme” ve “anne ve büyükanne temelli çocuk yetiştirme”. Analizlerde kadın ve erkek eşlerin söylemlerinin tutarlık gösterdiği belirlenmiştir. Katılımcı söylemleri çarpıcı bir biçimde anne temelli çocuk yetiştirme kategorisinde toplanmıştır. Kırsalda yapılan görüşmelerde, çocuk temel bakım sorumluluklarının kadınlar tarafından yerine getirildiği öğrenilmiştir. Erkekler, ziraatçılık ve hayvancılıkla evin geçimini sağlamaya çalışırken; kadınların ev ve çocuk ile ilgili işleri yerine getirdikleri görülmüştür. Bazı görüşmelerde, kadınların tarlada ya da hayvancılıkta eşlerine destek oldukları, bir yandan da çocuklarını büyüttükleri öğrenilmiştir. Bununla birlikte, bazı ailelerde ise kadın ve erkek eşler, anne temel çocuk bakım sorumluluklarını yerine getirmekle birlikte bu süreçte babanın da anneye destek olduğunu söylemişlerdir. Görüşmelerde, babaların özellikle çocukları okula ya da doktora götürüp getirmede ya da hafta sonu çocukları gezmeye götürmede rol oynadıkları öğrenilmiştir. Bu bulguya yönelik şu ek açıklamalar da yapılması mümkündür: Kırsalda kadınların okuma yazma oranları daha düşük olduğu için erkeklerin çocukların okul ve ders takibini üstlendikleri, yine okuma yazma kısıtlılığı nedeniyle doktora ya da şehre gidileceğinde babaların sürece daha çok dâhil oldukları söylenebilir. İş birliği ve iş bölümüne dayalı çocuk yetiştirme kategorisinde ise çok daha sınırlı sayıda söylem dile getirilmiştir. Çok az sayıda ailede, kadın ve erkek eş çocuklarını iş birliği içerisinde büyüttüklerini ifade etmişlerdir. Anne ile büyükannenin birlikte çocuk yetiştirdiğine dair söylemler de yine sınırlı sayıda görüşmede duyulmuştur.

Kentte ve kırsalda gerçekleştirilen görüşmelerde elde edilen bulgular karşılaştırıldığında önemli benzerlikler ve farklılıklar göze çarpmaktadır. İlk olarak, kırsalda yaşayan ailelerde, kentte yaşayan ailelere göre, çocuk temel bakım sorumluluklarının kadınlar tarafından yerine getirildiği görülmüştür. Buna karşın, kentte yaşayan aileler, kırsalda yaşayan ailelere göre, iş birliği/iş bölümüne dayalı çocuk yetiştirme sürecini daha çok vurgulamışlardır. Bu bulgu, kentte yaşayan ailelerde, kırsalda yaşayan ailelere göre, kadın ve erkeğin birlikte çocuk yetiştirme eğilimini daha çok sergilediklerini göstermektedir. Bununla birlikte, kentlerde de olsa görüşme yapılan çoğu erkeğin anneler kadar çocuk temel bakım sorumluluklarını yerine getirmediklerini söylemek mümkündür. Örneğin, gerek kırsalda gerekse kentte gerçekleştirilen görüşmelerde, babaların daha çok annelere destek ya da yardımcı olma rolleri daha sık dile getirilmiştir. Görüşmelerde, annelerin temel bakım sorumluluklarını daha çok yerine getirmekle birlikte babaların daha çok çocukla oyun oynama, birlikte zaman geçirme, hafta sonu gezmeye götürme gibi oyunla bağlantılı kısımlarda sürece dâhil oldukları; yine kırsalda kadınların okuma yazma oranları daha düşük olduğu için babaların daha çok eğitim ya da sağlık süreçlerine dâhil oldukları öğrenilmiştir. Son olarak, kentte anne büyükanne birlikte ebeveynliği sadece bir aile tarafından dile getirilmiş olmakla beraber kırsalda kente göre anne büyükanne birlikte ebeveynliği göreceli olarak daha sık ifade edilmiştir. Bu bulgu, kırsalda babaların sürece daha az dâhil olmaları, aile büyüklerinin ve çekirdek ailenin aynı hanede ya da birbirine yakın hanelerde yaşamalarıyla da ilişkilendirilebilir.

Tartışma

Birlikte ebeveynlik üzerine gerçekleştirilen çalışmaların sayısı uluslararası alanyazında her geçen gün giderek artmasına rağmen bu olguyu Türk kültüründe inceleyen çalışmalar (örn. Salman-Engin, 2014; Salman-Engin ve ark., 2019) henüz sınırlı sayıdadır. Batı alanyazınında birlikte ebeveynliğin içsel yapısı ve ekolojik bağlamına ilişkin kuramsal açıklamalar öne sürülüp; birlikte ebeveynliğin ebeveynlik davranışları, ebeveynlik ve çocuk uyumu üzerindeki etkilerine ilişkin ampirik bulgular sunulmaktadır (Feinberg, 2003). Bu bulguların (örn. Feinberg, Kan ve Goslin, 2009) daha çok beyaz, orta sınıf, iyi eğitilmiş, evli ve birlikte yaşayan ya da boşanmış çiftlerden elde edilen verilere dayalı olduğu göze çarpmaktadır. Fakat aile ve çocuk yetiştirme süreçleri sosyal kültürel çerçevelerden, toplumsal cinsiyet rol ve beklentilerinden bağımsız mekanizmalar değildir (Cabrera, Shannon ve Jolley-Mitchell, 2013). Dolayısıyla, yeni bir aile süreç değişkeni olarak birlikte ebeveynliğin Türk kültüründe nasıl deneyimlendiğinin keşfedilmesi, alanyazındaki mevcut bulgularla benzerliklerinin ve farklılıklarının ortaya çıkarılması gerekmektedir. Bu amaç doğrultusunda, bu çalışmayla Türkiye’de ilk defa anne ve babaların birlikte ebeveynlik kavramı üzerine fikirleri ve duyguları geniş çaplı nitel bir araştırmayla incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, birlikte ebeveynlik sürecine ilişkin bulgular hem uluslararası alanyazınla (örn. Feinberg, 2003; McHale ve Lindahl, 2011) benzerlikler göstermiş hem de kültürümüze özgü farklılıklar saptanmıştır.

Çalışmanın en önemli bulgularından birisi ebeveynlerin duygu ve düşüncelerinde kent ve kırsal alanda görülen farklılıklardır. Bulgular kısmında detaylı bir şekilde belirtildiği gibi hemen hemen tüm sorularımızda kır ve kent arasında önemli farklar bulunmuştur. Kentte yaşayan anne-babalar arasında da sosyo-ekonomik düzey (SED; üst, orta ve düşük) bağlamında farklılıklar görülmüş, düşük SED’e sahip çiftlerin kırsalda yaşayan çiftlerle daha benzer beyanlarda bulunduğu gözlenmiştir. Kır ile kent arasında ve kent içinde görülen bu farklılıklar, İmamoğlu’nun (1998) insan davranış ve algılarını anlamaya çalışırken sadece kültürlerarası farklılıklara değil kültür içi farklılıklara da odaklanmamız gerektiği görüşünü desteklemektedir. McHale, Dinh ve Rao (2014), Doğu ve Güneydoğu Asya kökenli ailelerin birlikte ebeveynlik deneyimlerini irdeledikleri çalışmalarında, babalığa ilişkin cinsiyet rollerinin kentlerde göreceli olarak daha hızlı bir değişime uğradığını, artık temel bakımın sadece annelerin değil babaların da görevi olduğuna dair algıların geliştiğini ve kentlerde yaşayan ailelerde eğitilmiş babaların çocukların gelişim ve eğitim süreçlerine daha çok katılmaya başladıklarını ileri sürmüşlerdir. Dolayısıyla, birlikte ebeveynlik olgusunun kültürler arası olduğu kadar kültür içi farklılıkları da içerdiği; araştırma ve müdahale çalışmalarında sosyo-ekonomik farklılıkların göz önüne alınması gerektiği söylenebilir.

Çalışma kapsamında hem kırsalda hem de kentte yaşayan anne-babalar çocuk bakımında annenin daha fazla rol aldığını belirtmişlerdir. Ancak kentte yaşayan anne ve babalar birlikte ebeveynlik anlaşması, iş bölümü ve baba katılımına daha fazla vurgu yaparken, kırsal kesimdeki anne-babalar çocuk bakımındaki temel sorumluluğun annede/kadında olduğunu daha çok vurgulamışlardır. Bu durum, birçok farklı değişken ile açıklanabilir. Öncelikle, eğitim, istihdam ve gelir düzeyinin anlamlı bir biçimde farklı olduğu kent ve kırsaldaki aileler, yaşam koşulları ve beklentiler açısından da farklılık göstermektedir. Örneğin, kadının iş yaşamına dâhil olduğu ailelerde, erkeğin çocuk bakımına da dâhil olduğu ve ev içi sorumlulukların “eşit” şekilde paylaşılmasının gündeme gelebildiği görülmektedir. Öte yandan, kadının çalışma hayatı içinde yer almaması, aile içindeki erkek-kadın arasındaki sorumluluk paylaşımında geleneksel ve toplumsal cinsiyete dayalı rollerin daha fazla söz konusu olmasına ve eşlerin birbirlerinden bunları talep etmesine/beklemesine yol açmaktadır. Özellikle çalışmamızdaki ebeveynlerin birbirlerinden aldıkları geri bildirim başlığında, bu durum baba katılımı ve iş bölümü beklentileri düzeyinde/temasında görünür hale gelmektedir. Örneğin, her

ne kadar kırsalda yaşayan anneler kentteki annelere göre çocuk bakımında daha fazla sorumlu olsalar da baba katılımının azlığı üzerine kentte yaşayan annelere kıyasla daha az eleştiride/küçümsemede bulunmuşlardır. Kentteki kadınlar için baba katılımının daha fazla olması yönünde daha çok talep olduğu ancak kırsaldaki kadın için baba katılımı çok sorun olmasa bile yine de baba katılımının artması ve iş yüklerinin azalması yönünde beklentileri olduğu anlaşılmaktadır. Mchale ve arkadaşları (2014) da kentlerde kadınların iş yaşamına katılmalarının ve aile bütçesine katkıda bulunmalarının, erkek eşlerin çocuk bakım süreçlerine katılmalarını arttıran faktörlerden biri olduğunu belirtmektedirler. Kırsalda, kentlere göre, çocuk temel bakım sorumluluklarının anneler tarafından yerine getirilmesi gerektiğine dair düşüncelerin köklerinin ise babalık ve annelik görevlerinin cinsiyet rolleri üzerinden belirlendiği kültürel gelenek ve göreneklere dayandığı belirtilmektedir (Mchale ve ark., 2014).

Bir başka önemli bulgu ise ebeveynler arasında kırsal kesimde çocuk yetiştirmede ‘anlaşmazlık yok’ teması daha çok rapor edilirken, kentte yaşayan annelerin baba katılımı ile ilgili daha olumsuz beyanlarda bulunmalarıdır. Dolayısıyla, kentteki yaşam koşulları ve kentli kadının çalışma hayatı göz önüne alındığında, babanın var olan katılımının yetersiz kaldığı da anlaşılmaktadır. Ayrıca bu durum, kırsalda yaşayan kadınların ev içi işler ve çocuk bakımı gibi toplumsal cinsiyete dayalı rolleri daha fazla içselleştirmesi, bunları daha fazla kabul etmesi ve Sistemi Meşrulaştırma Kuramı’nın (Jost ve Banaji, 1994) da önerdiği gibi ataerkil sistemi daha fazla meşrulaştırmaları ve yeniden üretmeleri ile açıklanabilir. Ayrıca, ev içi (özel alan) ve ev dışı (kamusal alan) gibi (ev işi, çocuk bakımı, para kazanma, evi geçindirme vb.) toplumsal cinsiyete dayalı sorumluluk alanlarının belirlenmesinin, kırsalda çocuk yetiştirme sürecinde ortak anlaşmaya dayalı birlikte ebeveynlik sürecini zorlaştırdığı da anlaşılmaktadır. Bu durum, bulgulardan biri olan kırsalda gördüğümüz annenin oluşturduğu ve babanın onayladığı bir ebeveynlik sürecini de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla, kırsalda teknik bir iş bölümünden ziyade erkeklik/babalık rolünün kadınlık/annelik rolünden üstün olduğu ve her şekilde kadının, bağımlı ve erkeğin onayına bağlı bir ebeveynlik süreci yönetebileceğini de göstermektedir.

Çocuk bakımını daha önceki nesillerden sadece kendi görevi olarak öğrenmiş kırsalda yaşayan annelerin eşlerinden daha az beklentide bulundukları için bu durumdan daha az rahatsız oldukları da düşünülebilir. Bu durum daha önce de belirtildiği ve McHale ve Lindahl’in (2011) de önerdiği gibi çocuk bakımında iş bölümünden ziyade anne ve babaların beklentilerinin, bu beklentilerin ne kadar karşılandığının ve yapılan işten ziyade anne ve babaların birbirlerini ne kadar övdükleri/yardımlarının birlikte ebeveynlik algısı için önemli olduğu fikrini desteklemektedir. Gelecekteki müdahale çalışmalarında, özellikle orta-üst SED’e sahip kentte yaşayan ailelerde, iş bölümünün yanı sıra ebeveynlerin beklentilerinin göz önüne alınması önerilebilir.

Türkiye’deki annelerin yaklaşık %70’inin ev hanımı olduğu (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2019) düşünüldüğünde annelerin büyük bir kısmı için sosyal ağlarının çoğunluğunu aile ve akraba ilişkilerinin oluşturduğunu söyleyebiliriz (Baydar, Akçınar ve İmer, 2012). Buna bağlı olarak büyükannelerin de aile dinamikleri üzerinde önemli rol oynadığı ve birlikte ebeveynlikte aktif rol aldıkları geçmiş çalışmalarda gösterilmiştir (örn., Salman-Engin, Sümer, Sağel ve McHale, 2018). Ancak mevcut çalışmamızda, görüşmelerden kırsalda geniş aile yapısının göreceli olarak devam ettiğinin tespit edilmesine rağmen hem kırsalda hem de kentte yaşayan anne ve babalar, büyükanneler ve büyükbabaların ebeveynlik sürecindeki rolleriyle ilgili çok fazla beyanda bulunmamışlardır. Bu bulgunun nedeni iki şekilde açıklanabilir. Birincisi mevcut çalışmadaki anne ve babaların çocuklarının yaş ortalamasının görece büyük

olması nedeniyle büyükanneler/büyükbabalar çocuk bakımında çok müdahil olmuyor olabilirler. Bir diğer neden ise mevcut çalışmanın odağının anne ve babanın birlikte ebeveynliği olması, dolayısıyla büyükanne/büyükbaba katılımıyla ilgili direkt sorular sorulmamış olması olabilir. Gelecekteki çalışmalarda anne ve babalara eşiniz çocuk bakımında nasıl/ne kadar rol alıyor gibi soruların yanı sıra çocuk bakımında genel olarak kimlerden (büyükanne, büyükbaba, diğer akrabalar, bakıcılar vs.) ne kadar destek alıyorsunuz şeklinde sorular sorulması önerilebilir.

Bu çalışma, Türk kültüründe birlikte ebeveynlik süreçlerinin anlaşılmasında alanyazına önemli katkılar sunmakla birlikte birtakım sınırlılıkları da içerisinde barındırmaktadır. Dolayısıyla, mevcut bulguların yorumlanmasında bu sınırlılıkların dikkate alınmasında yarar vardır. Öncelikle, bu çalışmada veriler ebeveynlerle görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Gelecek çalışmalarda ebeveynlerin bir çift olarak çocuklarıyla oyun oynama ya da onları disipline etme çabalarının birbirleri tarafından nasıl desteklendiği ya da baltalandığı gözlem yönteminden yararlanılarak da incelenebilir. Ayrıca, çalışmada öz bildirim yöntemine dayalı elde edilen verilerin hatırlama güçlüklerini ya da yanlılıklarını içermesi de söz konusu olabilir. Örneğin, katılımcılar sadece göze çarpan aile dinamiklerinden bahsedip; diğerlerini dile getirmemiş olabilirler. İkinci olarak, bu çalışmada sadece anne ve babaların birlikte ebeveynliğe dair deneyimleri ele alınmış, bu deneyim üzerinde etkisi olan faktörler araştırılmamıştır. Gelecek çalışmalarda ebeveynlerin kişiliğinin etkisi, ebeveynlerin kendi aile geçmişlerine dair birlikte ebeveynlik deneyimleri, çocukların özellikleri, özellikle kırsal kesimde büyük çocukların ebeveynleştirilmesi ve birlikte ebeveynlik rolü üstlenmesi, bu çalışmada çok gözlemleyemediğimiz üçgenleme süreçleri, büyükanne ve büyükbabaların birlikte ebeveynlik ilişkisine katkısı/müdahalesi gibi diğer konular da ele alınabilir. Üçüncü olarak, bu araştırmada örneklem grubunun kentlerde farklı SED'leri (alt, orta ve üst) ve kırsal kesimden aileleri içermesi açısından örneklem grubunun nispeten heterojen olduğu söylenebilir, ancak, yine de bulguların yorumlanmasında katılımcı grubun özelliklerinin dikkate alınmasında yarar vardır.

Tüm bu sınırlılıklara karşın, bu çalışmanın uygulayıcılar ve araştırmacılar için önemli bazı sonuçları bulunmaktadır. İlk olarak, birlikte ebeveynliğe dair elde edilen bulgular, aile danışmanı, psikiyatrist, psikolog ve psikolojik danışman için ortak bir iletişim dili görevi görebilir. İkinci olarak, birlikte ebeveynliğe dair olumlu ve olumsuz boyutların belirlenmesi, birlikte ebeveynlik sorunları ile ilgilenen terapistlere nasıl, ne zaman ve nerede müdahale edileceğini düşünmek için bir çalışma çerçevesi sağlayabilir. Örneğin, bir çift çocuğunun davranışsal sorunları ile ilgili yardım almak istediğinde, terapist çocuğun davranışlarını anlamaya çalışırken bir değerlendirme yapmak için bu çalışmada tanımlanan birlikte ebeveynlikle ilgili boyutları (örneğin, birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik çatışması, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynliğin küçümsenmesi, birlikte ebeveynlik iş bölümü vb.) kullanabilir. Elde edilen boyutlar, terapistlere birlikte ebeveynlik için daha sistematik bir değerlendirme aracı sunabilir. Son olarak, bu çalışmada elde edilen bulgular Türkiye'de birlikte ebeveynliği güçlendirmeye yönelik geliştirilecek müdahale programlarının çerçevesinin oluşturulmasında da yön gösterebilir. Bu çalışmada da tespit edildiği gibi birlikte ebeveynlik kültürler arası olduğu kadar kültür içi farklılıkları da içerisinde barındırmaktadır. Dolayısıyla, müdahalenin hangi bağlamda (kır ya da kent) ya da sosyo-ekonomik düzey ailelerle (alt, orta ve üst) gerçekleştirileceği konusu da uygulayıcılar ve araştırmacılar için ayrıca önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma Türkiye'de evli ve birlikte yaşayan, 0-18 yaş aralığında çocukları bulunan çiftlerin birlikte ebeveynlik ilişkilerine dair ilk nitel bulguları yansıtmaktadır. Araştırmada fenomenolojik

yaklaşım kullanılarak kırsalda ve kentte birlikte ebeveynlik olgusunun hem annenin hem de babanın bakış açısından ele alınması, ebeveyn deneyimlerinin ortaya çıkarılması ve kapsamlı bir biçimde incelenmesi bu çalışmanın güçlü yönlerindendir. Bununla birlikte, birlikte ebeveynlik algısı bağlamında kültürümüze özgü ölçme araçlarının geliştirilmesi, bu ölçme araçları sayesinde birlikte ebeveynlik algısı ile önemli diğer aile değişkenleri arasındaki ilişkilerin daha çok araştırılması için yeni çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, gelecekte yürütülecek boylamsal çalışmalarla birlikte ebeveynlik süreçlerinin çocuklar, çiftler ve aileler için sonuçlarının izlenmesinin de önemli olduğu düşünülmektedir. Son olarak, ebeveynlerin yanı sıra çocukların görüşlerinin de araştırmalarda dâhil edilmesinin Türk kültüründe birlikte ebeveynlik olgusunun anlaşılmasında daha bütüncül bir bakış açısı sağlayabileceği söylenebilir. Türkiye'deki farklı şehirlerden anne ve babaların beyanlarına dayalı mevcut nitel çalışma sayesinde gelecekteki bu olası araştırma ve müdahale çalışmalarına önemli bir zemin ve kaynak hazırlandığını düşünmekteyiz.

Kaynaklar

- Abidin, R. R. ve Brunner, J. F. (1995). Development of a Parenting Alliance Inventory. *Journal of Clinical Child Psychology*, 24, 31-40. doi: 10.1207/s15374424jccp2401_4
- Baydar, N., Akçınar, B. ve İmer, N. (2012). Çevre, sosyoekonomik bağlam ve ana babalık. M. Sayıl ve B. Yağmurlu (Ed.), *Ana babalık: Kuram ve araştırma* içinde (ss. 81-127). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Cabrera, N. J., Shannon, J. D. ve Jolley-Mitchell, S. (2013). Coparenting in Latino families. S. S. C. Catherine ve S. Tamis-LeMonda (Eds.), *Gender roles in immigrant families* içinde (ss. 9-25). New York, NY: Springer.
- Creswell, J. W. (2005). *Educational research: Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research* (2. bs.). Upper Saddle River, NY: Pearson Education.
- Feinberg, M. (2003). The internal structure and ecological context of coparenting: A framework for research and intervention. *Parenting: Science and Practice*, 3(2), 95-132. doi: 10.1207/S15327922PAR0302_01
- Feinberg, M. E., Kan, M. L. ve Goslin, M. C. (2009). Enhancing coparenting, parenting, and child self-regulation: Effects of family foundations 1 year after birth. *Prevention Science*, 10(3), 276-285. doi: 10.1007/s11121-009-0130-4
- Feldman, R., Masalha, S. ve Nadem, R. (2001). Cultural perspective on work and family: Dual-earner Israeli Jewish and Arab families at the transition to parenthood. *Journal of Family Psychology*, 15(3), 492-509.
- Feldman, R. ve Masalha, S. (2010). Parent-child and triadic antecedents of children's social competence: Cultural specificity, shared process. *Developmental Psychology*, 46(2), 455-467.
- Giorgi, A. (2012). The descriptive phenomenological psychological method. *Journal of Phenomenological Psychology*, 43(1), 3-12.
- Hill, C. E., Knox, S., Thompson, B. J., Williams, E. N., Hess, S. A. ve Ladany, N. (2005). Consensual qualitative research: An update. *Journal of Counseling Psychology*, 52(2), 196-205. doi: 10.1037/0022-0167.52.2.196
- İmamoğlu, O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation-integration. *The Journal of Psychology*, 132(1), 95-105. doi: 10.1080/00223989809599268

- Jost, J. T. ve Banaji, M. R. (1994). The role of stereotyping in system-justification and the production of false consciousness. *British Journal of Social Psychology*, 33(1), 1-27. doi: 10.1111/j.2044-8309.1994.tb01008.x
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Ataca, B. (2005). Value of children and family change: A three decade portrait from Turkey. *Applied Psychology: International Review*, 54(3), 317-337. doi: 10.1111/j.1464-0597.2005.00213.x
- Margolin, G., Gordis, E. ve John, R. S. (2001). Coparenting: A link between marital conflict and parenting in two-parent families. *Journal of Family Psychology*, 15(1), 3-21. doi: 10.1111/j.1464-0597.2005.00213.x
- McHale, J. P. (1995). Coparenting and triadic interactions during infancy: The roles of marital distress and child gender. *Developmental Psychology*, 31(6), 985-996.
- McHale, J. P. (2007). *Charting the bumpy road of coparenthood: Understanding the challenges of family life*. Washington, DC: Zero to Three.
- McHale, J. P., Dinh, K. T. ve Rao, N. (2014). Understanding coparenting and family systems among east and south-east Asian-Heritage families. H. Selin (Ed.), *Parenting across cultures* içinde (ss. 163-173). Dordrecht: Springer.
- McHale, J. P. ve Lindahl, K. M. (2011). *Coparenting: A conceptual and clinical examination of family systems*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education. Revised and expanded from "case study research in education."*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2. bs.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Salman-Engin, S. (2014). *Coparenting processes in the US and Turkey: Triadic interactions among mothers, fathers, and grandmothers with 3-month-old infants* (Unpublished doctoral dissertation). Middle East Technical University, Ankara, Turkey.
- Salman-Engin, S., Sümer, N., Sağel, E. ve McHale, J. (2018). Coparenting in the context of mother-father-infant versus mother-grandmother-infant triangular interactions in Turkey. *Journal of Child and Family Studies*, 27(10), 3085-3095. doi: 10.1007/s10826-018-1094-4.
- Salman-Engin, S., Sümer, N., Sağel-Çetiner, E. ve Sakman, E. (2019). Anne ve babaların ortak ebeveynlik davranış ve algılarının romantic bağlanma ile ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 59(1), 717-741. doi:10.33171/dtcjournal.2019.59.1.35
- Strauss, A. L. ve Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Newbury Park, CA: Sage.
- Teubert, D. ve Pinquart, M. (2010). The association between coparenting and child adjustment: A meta-analysis. *Parenting: Science and Practice*, 10(4), 286-307.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2019). *Toplumsal cinsiyet istatistikleri*. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068 adresinden edinilmiştir.